

**PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS**

Gabrielė Characiejienė
Linas Jašinauskas
Darius Kuolys
Mindaugas Nefas
Nijolė Toleikytė
Irena Zaleskienė

PILIE TINĖS BENDRUOMENĖS UGDYMAS

Humanitarinių ir socialinių dalykų
mokytojų rengimui atnaujinti skirtas
pilietiškumo ugdymo modulis

2015 m.

Leidinys parengtas įgyvendinant projektą „Kuriame Respubliką: visuomenės pilietinio veikimo kompetencijų ugdymas“ (projekto kodas VP1-2.2-ŠMM-10V-02-006), remiamą Europos Socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis pagal Europos Komisijos Žmogiškųjų išteklių plėtros

veiksmų programą.

Leidinį parengė: Gabrielė Characiejienė, dr. Linas Jašinauskas, dr. Darius Kuolys, Mindaugas Nefas, dr. Nijolė Toleikytė, prof. dr. Irena Zaleskienė.

Projektą įgyvendino: Pilietinės visuomenės institutas.

Projekto partneriai: Ateitininkų federacija, Pilietiškumo, demokratijos ir teisės programų centras, Švietimo centrų darbuotojų asociacija, VšĮ „Mes Darom“, Istorijos mokytojų asociacija, Lietuvos gimnazijų asociacija, Lietuvos pagrindinių mokyklų asociacija, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija, Lietuvos moksleivių sąjunga, Nacionalinė jaunimo reikalų koordinatorių asociacija, Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga, asociacija „Lituanistų sambūris“, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, Vilniaus bendruomenių asociacija, Rokiškio, Jonavos ir kitų savivaldybių jaunimo organizacijos „Apskritieji stalai“.

© Pilietinės visuomenės institutas, 2015 m.

Turinys

Ivadinės pastabos	4
I. Studijų dalyko „Pilietinės bendruomenės ugdymas“ aprašo gairės	6
II. Išsamūs temų aprašymai	22
III. Užduotys studentų praktikai mokyklose.....	48

Įvadinės pastabos

Šis pilietiškumo ugdymo modulis, kaip pasirenkamasis, yra skirtas pedagogus rengiančių aukštųjų mokyklų humanitariniams, socialiniams bei kitiems mokomiesiems dalykams atnaujinti, papildyti pilietiškai aktualia studijų medžiaga ir taip sustiprinti bendrąsias kultūrinės bei pilietinės būsimų mokytojų kompetencijas.

Šis modulis kilo iš projekto „Kuriame Respubliką“ ir yra pagrįstas jo patirtimis. Nacionaliniu projektu buvo siekiama padėti mokiniams ir mokytojams patirti pilietiškumą kaip kūrybinę veiklą – įdomią, džiaugsmą teikiančią savęs, savo bendruomenės ir visuomenės kūrybą. Stengiamasi susieti jaunimą su viešąja erdve – paskatinti atrasti Lietuvos visuomeninę tikrovę ir viešąją politiką kaip asmeninio dėmesio, rūpesčio bei įsipareigojimų vertą kūrybos lauką. Taip pat mėginama pažadinti jaunimo pilietinį potencialą – leisti jam pajusti savo pilietines galias ir sąmoningai jas nukreipti Lietuvos Respublikai kurti. Projektu norima padėti atnaujinti pilietinį ugdymą šalies mokyklose taip, kad mokyklos, jungdamos formalias ir neformalias ugdymo formas, plėtodamos savarankišką savo bendruomenės gyvenimą, augintų sąmoningą ir veiklų, įsipareigoti ir apsispręsti gebantį Lietuvos pilietį.

Bendrojo lavinimo, profesinėse mokyklose ir kolegijose įgyvendintas pilietinio ugdymo projektas „Kuriame Respubliką“ bei jo metu atlikti tyrimai atskleidė keletą svarbių dalykų:

- mokytojams ir mokiniams nepavyksta atrasti autentiško ryšio, kūrybingo santykio su šalies viešąja politika ir tautos, kaip politinės bendruomenės, raida;
- pilietinis ugdymas šiandienos mokykloje yra nepagrįstai nuvertintas: pačios pilietiškumo pamokos mokiniams ir mokyklų bendruomenėms neatrodo svarbios, o kitų mokomųjų dalykų turinys per menkai siejamas su Lietuvos visuomenės gyvenimo klausimais ir valstybės piliečiui reikalingomis vertybėmis ir idėjomis;
- pilietinis ugdymas neretai stokoja tvirtesnių vertybinių bei idėjinių pagrindų ir mokyklų bendruomenėms patrauklių, jos narius įtraukiančių pilietinės veiklos praktikų;
- Lietuvos mokyklų bendruomenės turi didelį socialinės ir pilietinės kūrybos potencialą, kuris dar lieka iki galo neatskleistas ir pilietinės visuomenės bei politinės bendruomenės kūrimui nepanaudotas;
- praktinė pilietinė ir socialinė veikla geba suteikti mokiniams ir mokyklų bendruomenėms tikro kūrybos džiaugsmo, pilietinės galios ir veikimo prasmės patyrimo;
- neformalia praktine pilietine veikla ne tik įmanoma sėkmingai papildyti formalias pilietiškumo, istorijos, lietuvių kalbos ir literatūros bei kitų dalykų pamokas, bet ir sustiprinti pilietinį mokyklos bendruomenės gyvenimą, suteikti jam daugiau prasmės;
- siejant formalųjį ir neformalųjį ugdymą su gyvu mokyklos ir visuomenės gyvenimu, galima kurti mokyklas kaip mažąsias respublikas, brandinančias savarankiškus asmenis ir stiprias bendruomenes.

Šis pilietiškumo ugdymo modulis aukštosioms mokykloms bus naudingas keliais požiūriais:

Pirma, jis padės būsimam mokytojui, mokytojai geriau suprasti savo vaidmenį šiandien kuriamoje Lietuvos Respublikoje, išvystyti savo mokomojo dalyko pilietinį turinį ir jį atskleisti pamokose – taigi susieti mokomąjį dalyką su aktyvaus piliečio ir pilietinės bendruomenės ugdymu;

Antra, jis padės būsimiems mokytojams geriau suprasti savarankiškai pilietinei ir politinei bendruomenei svarbias idėjas, vertybes bei nuostatas;

Trečia, jis supažindins būsimus mokytojus su neformalaus pilietinio ugdymo galimybėmis ir būdais, padės būsimame darbe neformalias pilietines veiklas jungti su formaliu savo dalyko mokymu;

Ketvirta, šis modulis padės būsimam mokytojui, mokytojai įgyti platesnę bendrąją kultūrinę kompetenciją, sustiprins jo pilietines galias ir asmens savarankiškumą.

Pateikiamas modulis yra parengtas pagal teisės aktuose apibrėžtus bendruosius reikalavimus ir pritaikytas pedagogus rengiančioms aukštosioms mokykloms. Aukštosios mokyklos, jų dėstytojai gali šį modulį pasitelkti siekdami padėti studentams geriau pasirengti pedagogo darbui, pilietiniam mokytojo vaidmeniui Respublikoje.

Šio modulio temos ir potėmės gali būti prasmingai įjungtos į kitų dėstomųjų dalykų turinius.

Pateikiama studijų medžiaga yra grindžiama Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintu Mokytojo profesinės kompetencijos aprašu, pabrėžiančiu, kad mokytojo bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir gebėjimas „dalyvauti kuriant pilietinę visuomenę“, „mokyti mokinius vadovautis bendražmogiškomis vertybėmis“.

Pats projektas „Kuriamo Respubliką“ yra paremtas politėjos, respublikos – laisvos piliečių bendruomenės – idėja. Jis neatskiria pilietinės visuomenės nuo demokratinės respublikos, nuo politinės bendruomenės, pilietiškumo – nuo viešosios politikos.

I. Studijų dalyko „Pilietinės bendruomenės ugdymas“ aprašo gairės

1. Dalyko pavadinimas	PILIE TINĖS BENDRUOMENĖS UGDYMAS
Fakultetas	Lituanistikos, Istorijos, Socialinių mokslų ir kiti arba kitokie fakultetai
Katedra	

2. Koordinuojantis (-ys) dėstytojas (-ai)	Pareigos, vardas, pavardė

3. Dalyko apimtis ir vieta programoje

Dalykų grupė*	Dalyko tipas**	Studijų forma	Apimtis valandomis (ak. val.)					ECTS kreditai	Semestras	Dėstomoji kalba
			Kontaktinės			Nekontaktinės (savarankiškos studijos)	Iš viso			
			Paskaitos	Auditoriniai praktiniai užsiėmimai	Konsultacijos					
BD	LP	NL	16	16	5	43	80	3	Lietuvių ir anglų	

4. Dalyko tikslas
<p>Sudaryti sąlygas studentams ugdytis sąmoningą ir aktyvią pilietinę poziciją, kurtis savo žinojimą ir supratimą apie pilietinės bendruomenės ugdymo(si) metodus bei ugdytis praktines pilietinės bendruomenės kūrimo kompetencijas. Todėl tikimasi, kad studijavę šį laisvai pasirenkamąjį studijų dalyką studentai:</p> <ul style="list-style-type: none"> — bus labiau įsipareigoję pilietinėms vertybėms ir savo bendruomenei; — sieks bendradarbiauti su mokiniais ir kolegomis, stiprindami pilietinę bendruomenę mokykloje ir už jos ribų;

- žinos ir supras pilietinės bei politinės bendruomenės ištakas ir šiandienines dilemas;
- identifikuos svarbiausias bendruomenę telkiančias vertybes, bendruomeniškumo kūrimo principus ir jo problemas, aktyvaus pilietiškumo ugdymo metodus;
- gebės apibrėžti ir praktiškai įgyvendinti mokyklos kaip pilietinės bendruomenės kūrimo modelius savo ugdomojoje veikloje;
- gebės mokiniams atskleisti savo mokomo dalyko pilietinį turinį;
- gebės praktiškai taikyti inovatyvius „mažosios Respublikos“ kūrimo metodus dėstydami savo dalyką ir kitoje ugdomojoje veikloje.

5. Dalyko anotacija

Laisvai pasirenkamas studijų dalykas „Pilietinės bendruomenės ugdymas“ siūlomas pasirinkti mokytojus rengiančių institucijų studentams, studijuojantiems įvairiose bakalauro studijų programose. Dalyko apimtis yra 3 ECTS kreditai: 16 val. (8 paskaitos) skiriama teorinėms paskaitoms, 16 val. (8 seminarai) praktiniams užsiėmimams, 43 val. savarankiškai studentų veiklai, 5 valandos skiriamos konsultacijoms (individualiam darbui su studentu). Todėl keliami studijų dalyko tikslai (2 vertybiniai, 2 kognityviniai ir 2 praktiniai) orientuojami į studento pasiekimus, o ne į dėstytojo veiklą. Žinoma, ši dalyko struktūra gali būti keičiama, kiekvienos aukštosios mokyklos pritaikoma individualiai.

Dalyko aprašas parengtas taip, kad studentai turėtų galimybę studijuoti laisvai pasirinktą dalyką arba atskiras šio dalyko temas. Studento pasirinkimas priklauso nuo studijų programos ir/arba dėstomojo dalyko, į kurį integruojamas siūlomojo dalyko fragmentas.

Teorinės paskaitos pasižymi universaliu turiniu (analizuojamos pilietinės visuomenės ir politinės bendruomenės ištakos, sampratos, pilietinio dalyvavimo formos ir būdai, aptariama pilietinio ugdymo sistema Lietuvoje ir užsienio šalyse). Praktiniai užsiėmimai susiję su būsima studento edukacine veikla (pavyzdžiui, lietuvių kalbos ir literatūros, istorijos didaktika, socialinio pedagogo veikla, atliekama pedagogine praktika).

Būtina pažymėti ir kitą svarbų dalyką: teorinės paskaitos gali būti įtrauktos į bendrąjį Pedagogikos, į specialybės (lietuvių kalbos ir literatūros, istorijos ir kitų dalykų) didaktikos, į Ugdymo filosofijos ir kitus kursus (pagal susitarimą su šiuos kursus dėstančiais dėstytojais). Siūlomi praktiniai užsiėmimai galėtų tapti pedagoginės praktikos užduotimis, susietomis su projekto „Kuriame Respubliką“ pavyzdžiais. Todėl teikiame dalyko apraše Pedagogikos dalyko temas ir pedagoginių praktikų užduotys nėra atskirai aprašytos.

Trumpai pristatome kiekvieną iš dalyko segmentų:

I. Aptariant pilietinę visuomenę bei politinę bendruomenę filosofinėje ir istorinėje perspektyvoje studentai turės galimybę susipažinti su įvairiomis jų sampratomis ir šios visuomenės bei politinės bendruomenės stiprinimo strateginėmis gairėmis, pasirengti organizuoti mokinių savivaldos, kraštotyrinę, karitatyvinę, edukacinę ir kitokią pilietinę veiklą.

II. Pilietiškumo diskursas Lietuvių kalbą ir literatūrą studijuojantiems studentams padės geriau suprasti, kaip socialinės pilietinės kompetencijos ugdymą sėkmingai integruoti į lietuvių kalbos ir literatūros, kaip mokomojo dalyko, turinį, kaip atskleisti šio dalyko turinyje esantį pilietiškumo ugdymo potencialą. Atlikdami praktines užduotis, studentai mokysis planuoti įvairias mokymosi veiklas, skatinančias mokinius suvokti, kaip pilietinės, politinės bendruomenės kūrimosi patirtys, tautinės bendruomenės egzistenciniai klausimai apmąstomi praeities ir dabarties literatūroje, išmolti prasmingo dalyvavimo pilietinėje veikloje formų ir būdų: pažinti ir tyrinėti savo kultūrinę aplinką, tradicijas, jas kūrybiškai tęsti bei plėtoti diskutuojant, sakant viešąsias kalbas, vykdant projektus, orientuotus į įvairių kalbinės ir kultūrinės veiklos sričių integraciją ir dalykų ryšius, pavyzdžiui, mokymąsi leisti laikraštį, kurti radijo laidą, organizuoti diskusijų klubo, kraštotyriminkų draugijos veiklą ir pan.

III. Pilietiškumo diskursas Istoriją studijuojantiems studentams padės geriau suvokti, kaip pilietinės kompetencijos ugdymą veiksmingai įjungti į istorijos mokomojo dalyko turinį ir pilietiškai suaktualinti patį istorijos turinį. Atlikdami praktines užduotis, studentai mokysis planuoti mokymosi veiklas, skatinančias mokinius sieti pilietinės ir politinės bendruomenės istorinę raidą, jos kūrimo patirtis su esama visuomenės tikrove ir dabarties iššūkiais, išmolti prasmingo dalyvavimo pilietinėje veikloje formų ir būdų: pažinti ir tyrinėti savo vietos, krašto praeitį, tradicijas, jas kūrybingai tęsti, iš įvairių šaltinių rinkti istorinę, kraštotyrinę medžiagą, ją aktualinti, dalintis ja su kitais, rūpintis istoriniu paveldu, remiantis perimta istorine patirtimi dalyvauti jaunųjų istorikų, kraštotyros būrelio ar kitos draugijos veikloje, savo klasės, mokyklos bendruomenės kūrime.

IV. Socialinę pedagogiką studijuojantys studentai gilinsis į socialinės veiklos mokykloje specifiką, susipažins su jaunimo organizacijų ypatumais ir neformaliojo ugdymo metodikomis. Praktinių užsiėmimų metu susipažins ne tik su projekto „Kuriame Respubliką“ socialiniais projektais, bet ir pasaulyje plačiai taikomomis kognityvinį ir praktinį pilietinį aktyvumą skatinančiomis metodikomis „Svarstymai demokratijoje“ (Deliberating in A Democracy), „Imkis atsakomybės“ (Take in Charge), pilietis (Citizen) ir pan.

6. Studijų programos rezultatai, numatomi dalyko rezultatai, studijų ir studentų pasiekimų vertinimo metodai

Studijų programos rezultatai	Numatomi dalyko rezultatai	Studijų metodai	Studentų pasiekimų vertinimo metodai
<p><i>Priklausys nuo studijų programos, kurioje studijuoja ši dalyką pasirinkęs studentas</i></p>	<p>Tikėtina, kad po dalyko studijų studentai:</p> <ul style="list-style-type: none"> — žinos ir supras pilietinės ir politinės bendruomenės ištakas, gebės analizuoti ir vertinti jos kūrimosi istorines, politines, kultūrinės, edukacines patirtis ir šiandienines dilemas; — identifikuos, supras, gebės apmąstyti pilietinę ir politinę bendruomenę telkiančias vertybes, bendruomenės kūrimo ir stiprinimo principus bei veiklas, sąmoningo ir aktyvaus pilietiškumo ugdymo modelius; — gebės kurti ir įgyvendinti pilietinės bendruomenės ugdymo projektus; — gebės praktiškai taikyti inovatyvius „mažosios Respublikos“ kūrimo metodus savo dėstomajame dalyke ir/ar kitokioje ugdomojoje veikloje; — jausis įsipareigoję pilietinei ir politinei bendruomenei; — sieks ir mokės bendradarbiauti su mokiniais ir kolegomis, ugdydami pilietinę bendruomenę mokykloje ir už jos ribų. 	<p>Įtraukianti paskaita; literatūros šaltinių analizė; diskusijos.</p> <p>Individualus ir grupinis darbas; praktiniai užsiėmimai; dalyko turinio analizė; konsultacijos.</p> <p>Praktiniai užsiėmimai; darbas grupėse; konsultacija; refleksija.</p> <p>Projektinė veikla. Individualus ir grupinis darbas; konsultacijos; diskusijos; refleksija.</p>	<p>Studentų pasiekimai bus vertinami egzamino metu. Iki 50 procentų vertinamojo balo studentai galės sukaupti atlikdami dėstytojo pateiktas užduotis.</p>

7. Dalyko/modulio studijų planas

Eil. Nr.	Tema, trumpas turinio apibūdinimas	Apimtis valandomis (ak. val.)			
		Paskaitos	Praktiniai užsiėmimai	Konsultacijos	Sav. darbas
1.	<p>Pilietiniai mokytojo vaidmenys ir mokyklos paskirtys.</p> <p>1.1. Mokyklos ir pilietinės bei politinės bendruomenės santykių modeliai. Mokykla – tradicijų saugotoja ir perdavėja, sustabarėjusių visuomenės struktūrų kritikė, inovacijų ir ateities kūrėja.</p> <p>1.2. Tradicinis mokyklos ir politėjos, respublikos ryšys (Antikos ir LDK intelektualų požiūriai).</p> <p>1.3. Mokyklos paskirtis ir mokytojų vaidmenys kuriant laisvą tautinę bei politinę bendruomenę XX amžiuje (S. Šalkauskio, M. Biržiškos, S. Kymantaitės-Čiurlionienės, M. Lukšienės požiūriai).</p> <p>1.4. Mokykla ir Respublika, viešoji politika šiandien: mokyklos „depolitizacija“ ar pilietinių ir politinių galių stiprinimas, mokytojų „vidinė emigracija“ ar tvirtos pilietinės laikysenos ir aktyvios veiklos.</p> <p>1.5. Mokytojai, mokyklų bendruomenės ir švietimo politika: kas ir kaip nustato Lietuvos švietimo tikslus? Švietimui keliamų tikslų įvairovė, dermė ir prieštaravimai. Nacionaliniai švietimo tikslai ir kasdienis mokytojo darbas, mokyklos gyvenimas.</p> <p>1.6. Mokytojai, mokykla ir viešoji erdvė: vertybiniai konfliktai, atsiribojimas ir kritiškas santykis, dialogo ir bendro veikimo galimybės: ar viena mokykla pajėgi išugdyti gerą pilietį?</p> <p>1.7. Galimi mokyklos ir mokytojų vaidmenys pilietinės bendruomenės ir Respublikos ateitį kuriant: ugdymo turinio ir pilietinių veiklų galimybės, neatrasta mokytojų pilietinė galia.</p>	2	2		
2.	<p>Pilietinės ir politinės bendruomenės pamatinės idėjos ir vertybės.</p> <p>2.1. Pilietinės visuomenės, politinės bendruomenės sampratos, jų įvairovė: kodėl išlieka svarbi politėjos, respublikos kaip laisvų piliečių bendruomenės idėja?</p>	2	2		

	<p>2.2. Tradicinės idėjos ir vertybės, telkiančios politinę bendruomenę: laisvė ir pilietiniai įsipareigojimai, draugystė (solidarumas), pasitikėjimas, bendrasis gėris, patriotizmas.</p> <p>2.3. Moraliniai bendruomenės pagrindai: kodėl M.T. Cicerono ir N. Machiavellio ginčas dėl jų tęsiasi?</p> <p>2.4. Pilietinės ir politinės bendruomenės steigimo ir saugos būdai: teisėkūra, ugdymas, bendrus simbolinius vaizdinius ir vertybes įtvirtinantys kultūros tekstai, asmenybių ir bendruomenės apsisprendimai ir laikysenos.</p>				
3.	<p>Lietuvos politinės ir pilietinės bendruomenės kūrimo(si) patirtys.</p> <p>3.1. Lietuvos pilietinės bendruomenės, politinės tautos kūrimosi patirčių svarba šių dienų Lietuvai, Lietuvos mokyklai: LDK, prieskario Lietuvos Respublikos ir dabartinės Respublikos jungtys.</p> <p>3.2. Lietuvos politinės tautos ištakos: pilietinių ir politinių teisių bei pareigų įtvirtinimas krašto įstatymuose, politinio etoso kūrimas.</p> <p>3.3. LDK Respublika: jos idėja ir tapatybė; jos sukūrimas ir ugdymas XVI amžiuje, gynimas Abiejų Tautų Respublikoje, pastangos reformuoti XVIII amžiuje.</p> <p>3.4. LDK politinės kultūros tąša ir transformacijos XIX amžiuje: lietuvių valstiečių tapimas istorijos subjektu – kuriamos pilietinės bendruomenės nariai.</p> <p>3.5. XIX-XX a. pr. lietuvių kovos už kultūrą, tapatybę, pilietines ir politines teises: Lietuvos Respublikos atkūrimas, bajorijos apsisprendimai.</p> <p>3.6. Sudėtingas pilietinės bendruomenės augimas prieskario Lietuvos Respublikoje.</p> <p>3.7. Tautinių ir pilietinių vertybių bei tradicijų gynimas, tąša, transformacijos sovietinės okupacijos dešimtmečiais, jų aktualizavimas Sąjūdžio metais.</p> <p>3.8. Lietuvos politinės tautos kūrimosi sėkmės istorijos: XVI amžiaus LDK unikalumas, 1918–1920 m. savanorystė, 1988–1991 m. Sąjūdis.</p> <p>3.9. Ginčai dėl istorinės atminties ir tiki dabartinės Respublikos tapatybė: mokykla, mokytojai ir bendruomenės atminties politika.</p>	2	2		
4.	<p>Pilietiškumo ir pilietinės bendruomenės ugdymo strategijos.</p> <p>4.1. Kuo šiandien Lietuvai svarbios Vakarų visuomenių išmėgintos</p>	2	2		

	<p>pilietiško ugdymo strategijos ir sava ugdymo patirtis?</p> <p>4.2. „Skandinaviškoji strategija“. Pilietiško ugdymas – tai demokratinės kultūros kūrimas(is) mokyklos bendruomenėje.</p> <p>4.3. „Prancūziškoji strategija“. Pilietiško ugdymas integruotas į istoriją ir visus kitus mokomuosius dalykus (<i>Cross-curriculum</i> strategija).</p> <p>4.4. „Amerikietiškoji strategija“. Ryškiai atskirtas pažintinis mokinių pilietinis veikimas dalykų pamokose, pavyzdžiui, „<i>Social Studies</i>“, „<i>History and US Government</i>“ nuo praktinio pilietinio veikimo, pavyzdžiui, „<i>Service Learning</i>“.</p> <p>4.5. „Angliškoji strategija“. Pilietiško ugdymas integruotas į istoriją ir nuo 2001 metų pradėtas dėstyti atskiras privalomas dalykas „<i>Citizenship education</i>“.</p> <p>4.6. „Olandiškoji strategija“. Atskiras pasirenkamasis dalykas „<i>Matchappelijer</i>“ dėstytas 1973–2003 metais. Dabar pilietiško ugdymas paliktas labiau kaip socialinė veikla. O pažintinis komponentas integruotas į istoriją ir politologiją.</p> <p>4.7. Lietuvos pilietiško ugdymo patirtys: kaip reikėtų atnaujinti esamą ugdymo strategiją?</p>				
5.	<p>Mokyklos kaip Mažosios Respublikos kūrimas.</p> <p>5.1. Bendruomenės susitarimai dėl jų telkiančių vertybių, bendros veiklos siekių.</p> <p>5.2. Mažosios Respublikos esmė – bendrų mokyklos gyvenimo taisyklių kūrimasis kartu ir jų laikymasis.</p> <p>5.3. Mokyklos savivalda, jos struktūros plėtojimas, bendrų sprendimų priėmimo būdai.</p> <p>5.4. Ugdymo principai, turiniai ir jų ryšys su bendruomenės vertybėmis, bendruomenės kūrimu.</p> <p>5.5. Mokyklos bendruomenės tradicijų kūrimas ir puoselėjimas.</p> <p>5.6. Formalaus ir neformalaus ugdymo vienovė: pamokas pratęsiančios pilietinės veiklos.</p> <p>5.7. Mokyklos ryšių su vietos bendruomene ir visuomene plėtojimas: Mažosios Respublikos ir Lietuvos Respublikos sąveika.</p>	2	2		
6.	<p>Pilietiško ugdymas įvairių dalykų pamokose.</p>	2	4		

	<p>6.1. Mokymo kultūros reikšmė pilietinės bendruomenės ugdymui(si), mokytojo vaidmenų kaita.</p> <p>6.2. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai įvairių dalykų pamokose:</p> <p>6.2.1. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai lietuvių kalbos ir literatūros pamokose (Lietuvių filologijos studentams);</p> <p>6.2.2. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai istorijos pamokose;</p> <p>6.2.3. Pilietiškumo ugdymo gairės kitų dalykų pamokose;</p> <p>6.2.4. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai „Pilietiškumo pagrindų“ dalyko pamokose: pažintinio ir praktinio veikimo dermė; pilietišką požiūrį ir „svarstomuosius“ gebėjimus ugdanti metodika; „struktūruota kontraversija“ ir jos praktinis taikymas pamokose; veiklos klubo (įtraukiančio pedagogus, mokinius, jų tėvus, vietos bendruomenės atstovus ir institucijų pareigūnus) steigimas mokykloje kaip tiltas jungiantis formalias ir neformalias veiklas, ugdantis pilietinę bendruomenę.</p>				
7.	<p>Pilietiškumo ugdymas(is) neformalioje veikloje.</p> <p>7.1. Mokinių neformaliosios veiklos kaip holistinis (visuminis) ugdymas(is): neformaliojo ugdymo sampratos Lietuvos ir Europos Sąjungos šalių edukaciniuose kontekstuose.</p> <p>7.2. Vaikų ir jaunimo neformaliosios veiklos reglamentavimas nacionaliniuose švietimo dokumentuose (Švietimo įstatymas, 2011; Bendrosios programos, 2008, 2011): formalaus ir neformalaus ugdymo integravimo galimybės.</p> <p>7.3. Lietuvos vaikų ir jaunimo pilietinė galia ir pilietinis aktyvumas (nacionalinių ir tarptautinių tyrimų duomenų analizė) bei jų plėtojimo perspektyvos.</p> <p>7.4. Neformalaus pilietiškumo ugdymo strategijos, metodai ir formos: ilgalaikiai pilietiškumo ugdymo projektai, mokyklos savivalda, vaikų ir jaunimo organizacijos, projektinė veikla, socialinė veikla, draugijų ir klubų veikla, savišvieta ir tiriamoji veikla, klasės ir mokyklos kaip pilietinės bendruomenės kūrimas (konkretūs projekto „Kuriamoje Respublikoje“ pavyzdžiai), jų derinimas su dalykų pamokomis.</p>	2	2		
8.	<p>Pilietinės bendruomenės ugdymas – kaip atsakas į šiandienos iššūkius.</p> <p>8.1. Lietuvos pilietinės ir politinės bendruomenės būklė, raidos tendencijos ir perspektyvos.</p> <p>8.2. Dabarties visuomenė: neįveiktos kolonijinės praeities bei</p>	2	2		

<p>globalizacijos keliami iššūkiai (irstantis visuomenės moralinis audinys, politinis susvetimėjimas, socialinių ryšių silpnėjimas, atskirties didėjimas, emigracija, menka pilietinė galia).</p> <p>8.3. Pilietinės bendruomenės ir vartotojiškos visuomenės sankirtos.</p> <p>8.4. Įtampos tarp technokratinio valdymo ir piliečių savivaldos.</p> <p>8.5. Politinės bendruomenės suverenumo problema: kas ir kaip kuria bendras Lietuvos taisykles.</p> <p>8.6. Pilietinės ir politinės bendruomenės ugdymas kaip iššūkių įveikos galimybė: galimos mokyklos veiklos.</p>				
--	--	--	--	--

8. Vertinimo kriterijai			
Dalyko rezultatas	Minimalus būtinas pasiekimų lygmuo (5-6 balai)	Vidutinis pasiekimų lygmuo (7-8 balai)	Aukštas pasiekimų lygmuo (9-10 balai)
<i>Detalizavimo pavyzdžiai</i>			
Žinos ir supras pilietinės ir politinės bendruomenės ištakas, gebės analizuoti ir vertinti jos kūrimosi istorines, politines, kultūrines, edukacines patirtis ir šiandienines dilemas.	Bendrais bruožais apibūdina pilietinę ir politinę bendruomenę, jos ištakas, išvardija kai kuriuos jos kūrimosi aspektus ir kelias šių dienų dilemas.	Apibūdindamas pilietinės ir politinės bendruomenės ištakas, kūrimąsi, remiasi dalyko metu dėstyta medžiaga ir literatūra. Įvardija šių dienų pilietinės visuomenei kylančias dilemas, bet nesusieja jų su platesniu istoriniu, politiniu, kultūriniu kontekstu.	Pilietinės visuomenės kūrimąsi, raidą analizuoja pasitelkdamas įvairius literatūros šaltinius, savarankiškai identifikuoja pagrindines šiandieną išskylančias dilemas, geba pateikti konkrečių visuomeninio gyvenimo pavyzdžių, susieti juos su platesniu istoriniu, kultūriniu, politiniu kontekstu.
Identifikuos, supras, gebės paaiškinti pilietinę ir politinę bendruomenę telkiančias vertybes,	Bendrais bruožais įvardija pagrindines bendruomenę telkiančias vertybes bei ją kuriančius ir stiprinančius principus,	Identifikuoja bendruomenę telkiančias vertybes bei ją kuriančius ir stiprinančius principus, veiklas.	Savarankiškai identifikuoja bendruomenę telkiančias vertybes bei ją kuriančius ir stiprinančius principus,

<p>bendruomenės kūrimo ir stiprinimo principus bei veiklas, pilietiškumo ugdymo strategijas ir modelius.</p>	<p>veiklas. Žino pilietiškumo ugdymo strategijas ir modelius, tačiau negeba jų sieti su konkrečia mokytojo veikla ugdant pilietiškumą.</p>	<p>Žino ir gali paaiškinti pilietiškumo ugdymo strategijų ir modelių svarbą stiprinant jaunimo pilietiškumą, tačiau konkrečiu atveju ne visuomet geba praktiškai taikyti žinomus modelius.</p>	<p>veiklas. Planuodamas mokytojo veiklą, atsižvelgia į galiojančias pilietiškumo ugdymo strategijas, savarankiškai taiko žinomus pilietiškumo ugdymo modelius ar jų aspektus. Analizuoja, vertina ir lygina skirtingus modelius, siūlo naujus metodus, kaip juos tobulinti.</p>
<p>Gebės kurti ir įgyvendinti pilietinės bendruomenės ugdymo projektus bendradarbiaudami dalykinėse / tarpdalykinėse grupėse.</p>	<p>Gebėjimai kurti ir įgyvendinti pilietinės bendruomenės ugdymo projektus yra minimalūs: - kelia tik iš dalies tinkamus pilietinės bendruomenės kūrimo tikslus ir uždavinius, jie ne visada aiškūs, pagrįsti ir pamatuojami; - planuoja formalus ir neformalus ugdymo(si) projektus, tačiau juos silpnai sieja su bendradarbiavimo gebėjimų ugdymusi, bendruomeninių santykių kūrimu, jiems trūksta kryptingumo ir nuoseklumo; - galima įžvelgti pastangas dirbti bendradarbiaujančiose dalykinėse / tarpdalykinėse grupėse, kurti įvairių dalykų mokytojų bendradarbiavimu grindžiamą mokymosi kultūrą.</p>	<p>Gebėjimai kurti ir įgyvendinti pilietinės bendruomenės ugdymo projektus yra vidutiniški: - kelia iš esmės aiškius, pagrįstus, tačiau ne visada pamatuojamus pilietinės bendruomenės kūrimo tikslus ir uždavinius; - kryptingai planuoja formalus ir neformalus ugdymo(si) projektus, orientuotus į bendradarbiavimą, bendruomeninių santykių ugdymą(si), tačiau jiems trūksta nuoseklumo; - pakankamai veiksmingai dirba bendradarbiaujančiose dalykinėse / tarpdalykinėse grupėse, kuria įvairių dalykų mokytojų bendradarbiavimu grindžiamą mokymosi kultūrą.</p>	<p>Gebėjimai kurti ir įgyvendinti pilietinės bendruomenės ugdymo projektus yra puikūs, labai geri: - kelia aiškius, pagrįstus ir pamatuojamus pilietinės bendruomenės kūrimo tikslus ir uždavinius; - kryptingai ir nuosekliai planuoja formalus ir neformalus ugdymo(si) projektus, orientuotus į bendradarbiavimą, bendruomeninių santykių ugdymą(si); - veiksmingai dirba bendradarbiaujančiose dalykinėse / tarpdalykinėse grupėse, kuria įvairių dalykų mokytojų bendradarbiavimu grindžiamą mokymosi kultūrą.</p>

<p>Gebės praktiškai integruoti socialinės pilietinės kompetencijos ugdymą į savo mokomojo dalyko turinį: planuoti mokymo(si) veiklas, taikyti inovatyvius „mažosios Respublikos“ kūrimo metodus savo mokomajame / dėstomajame dalyke ir kitokioje ugdymojoje veikloje.</p>	<p>Gebėjimai integruoti socialinės pilietinės kompetencijos ugdymą į savo mokomojo dalyko turinį ar kitokią ugdomąją veiklą yra minimalūs:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kelia tik iš dalies tinkamus pilietinio ugdymo tikslus, jie ne visada aiškūs, pagrįsti ir pamatuojami; - planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes veiklas, tačiau jas silpnai sieja su pilietinės savimonės ugdymusi, joms trūksta kryptingumo ir nuoseklumo; - parengia mokymosi medžiagą ir užduotis, tik iš dalies atitinkančias mokinių amžių, nepakankamai aiškias, aktualias ir sudominančias; - žino inovatyvius ugdymo(si) metodus, tačiau ne visada geba pasirinkti tinkamus ir tikslingai juos taikyti. 	<p>Gebėjimai integruoti socialinės pilietinės kompetencijos ugdymą į savo mokomojo dalyko turinį ar kitokią ugdomąją veiklą yra vidutiniški:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kelia iš esmės aiškius, pagrįstus, tačiau ne visada pamatuojamus pilietinio ugdymo tikslus ir uždavinius; - kryptingai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes veiklas, orientuotas į pilietinės savimonės ugdymąsi, tačiau joms trūksta nuoseklumo; - parengia mokinių amžių atitinkančią, pakankamai aktualią, įdomią, tačiau ne visada aiškią mokymosi medžiagą ir užduotis; - geba pasirinkti tinkamus inovatyvius metodus, tačiau ne visada tikslingai juos taiko. 	<p>Gebėjimai integruoti socialinės pilietinės kompetencijos ugdymą į savo mokomojo dalyko turinį ar kitokią ugdomąją veiklą yra puikūs, labai geri:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kelia aiškius, pagrįstus ir pamatuojamus, pilietinio ugdymo tikslus ir uždavinius; - kryptingai ir nuosekliai planuoja trumpalaikes ir ilgalaikes veiklas, orientuotas į pilietinės savimonės ugdymąsi; - parengia mokinių amžių atitinkančią, aktualią, įdomią ir aiškią mokymosi medžiagą bei užduotis; - geba pasirinkti tinkamus inovatyvius metodus, tikslingai ir kūrybiškai juos taiko.
--	--	---	---

9. Studento vertinimo tvarka (galimas variantas)

Eil. Nr.	Studentų pasiekimų vertinimo metodas (galimas variantas)	Užduočių sk.	Skiriama val. vienai užduočiai	Iš viso val.	Atsiskaitymo terminas (semestro sav.)	Įvertinimo kaupimas (proc.)
1.	Parengtas ir pristatytas pranešimas „N dalyko mokytojo galimi pilietiniai vaidmenys ir pilietiškumo ugdymo veiklos“.	<i>dėstytojo nuožiūra</i>	<i>dėstytojo nuožiūra</i>		III-ioji savaitė	Iki 5

2.	Parengtas ir pristatytas pranešimas „Pilietinės bendruomenės ugdymo perspektyva N dalyko turinyje“.	dėstytojo nuožiūra	dėstytojo nuožiūra		IV-oji savaitė	Iki 10
3.	Parengtas ir viešai pristatytas pamokos / pamokų ciklo planas: „Socialinės pilietinės kompetencijos ugdymas N dalyko pamokose / integruojant pasirinktus mokomuosius dalykus“.	dėstytojo nuožiūra	dėstytojo nuožiūra		V-oji savaitė	Iki 10
4.	Parengtas ir viešai pristatytas mokinių tiriamosios ar kūrybinės veiklos gebėjimus ugdantis projektas.	dėstytojo nuožiūra	dėstytojo nuožiūra		VI-oji savaitė	Iki 10
5.	Parengtas ir viešai pristatytas mokinių pilietinės veiklos projektas bei jo įgyvendinimo strategija.	dėstytojo nuožiūra	dėstytojo nuožiūra		VII – oji savaitė	Iki 15
6.	Teorinių žinių ir supratimo patikra	1	1	1	Sesijos metu	Iki 50

10. Literatūra

Privaloma literatūra	Papildoma literatūra
1. Tema	
<p>1. Lukšienė, M. <i>Jungtys</i>. Vilnius: Alma littera, 2000, p. 60-69, 70-82.</p> <p>2. Arendt, H. <i>Tarp praeities ir ateities</i>. Vilnius: Aidai, 1995 (dėstytojo parinktos ištraukos).</p> <p>3. Fullan, M.. <i>Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gaires</i>. Vilnius: Tyto alba, 1998, p. 23-36.</p> <p>3. Hargreaves, A. <i>Mokymas žinių visuomenėje</i>. Vilnius: homo liber, 2008, p. 19-43.</p>	<p>1. Mickūnas, A. <i>Mokykla, mokytojai, mokiniai</i>. Vilnius: Versus aureus, 2014.</p> <p>2. Mickūnas, A. <i>Demokratija šiandien. Straipsniai ir ese</i>. Vilnius: Versus aureus, 2007.</p> <p>3. Šalkauskis, S. <i>Lietuvių tauta ir jos ugdymas</i>. // Šalkauskis, S. <i>Raštai</i>, t. IV, Vilnius: Mintis, 1995.</p> <p>4. Čiurlionienė-Kymantaitė, S. <i>Apie tautos auklėjimą</i>. // Čiurlionienė-Kymantaitė, S. <i>Raštai</i>, t. 4, Vilnius: Vaga, 1998, p. 443-469 arba <i>Lietuvos kultūros tyrimai, 1. Medijos, politika, vaizduotė</i>. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2011, p. 80–97.</p> <p>5. Kuolys, D. <i>Ugdymas laisvei: Meilės Lukšienės</i></p>

	<p>programa. // Pedagogika. Nr. 111. Vilnius: Edukologija, 2013, p. 40-45.</p>
2. Tema	
<p>1. Seligman, A.B. <i>Pilietinės visuomenės idėja</i>. Vilnius: LRSL, 2004 (dėstytojo pasiūlytos ištraukos).</p> <p>2. <i>Piliečių bendruomenė mokykloje: neformalaus ugdymo gairės. Projekto „Kuriamo Respubliką“ patirtys</i>. Vilnius: Lodvila, 2015 (ištraukos).</p> <p>3. Sverdiolas, A. <i>Steigtis ir sauga</i>. Vilnius: Baltos lankos, 1996 (ištraukos).</p> <p>4. Mickūnas, A. <i>Demokratija šiandien. Straipsniai ir ese</i>. Vilnius: Versus aureus, 2007 (ištraukos).</p>	<p>1. Dewey J. <i>Demokratija ir ugdymas: įvadas į ugdymo filosofiją</i>. Klaipėda: Baltic Printing House, 2013 (ištraukos).</p> <p>2. Putnam, R. <i>Kad demokratija veiktų</i>. Vilnius: Margi raštai, 2001.</p> <p>3. Žiliukaitė, R. ir kt. <i>Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis</i>. Vilnius: Versus aureus, 2006 (ištraukos).</p> <p>4. Cicero, M. T. <i>De officiis (Apie pareigas)</i>, vertimas į bet kurią kalbą (ištraukos).</p> <p>5. Platonas. <i>Valstybė</i> (ištraukos).</p> <p>6. Aristotelis. <i>Politika</i> (ištraukos).</p>
3. Tema	
<p>1. Kavolis, V. <i>Antrasis Lietuvos atgimimas: kultūra kaip veikla</i>. // <i>Sietynas</i>. Nr. X. Vilnius, 1991, p. 69-73.</p> <p>2. Kavolis, V. <i>Lietuvis kaip revoliucijos žmogus</i>. // Kavolis, V. <i>Nepriklausomųjų kelias</i>. Vilnius: Versus aureus, 2006, p. 346-354.</p> <p>3. Kiaupa, Z. <i>Lietuvos valstybės istorija</i>. Vilnius: Baltos lankos, 2004 (ištraukos).</p> <p>4. Kuolys, D. <i>Trys Lietuvos respublikos</i>. // <i>Baltos lankos</i>. Nr. 37. Vilnius: Baltos lankos, 2013, p. 34-64.</p> <p>5. Kuolys, D. <i>Res Lituana. Kunigaikštystės bendrija</i>. Vilnius: LLTI, 2009 (ištraukos).</p> <p>6. <i>Lietuvos politinės minties antologija</i>. T. I. Lietuvos politinė mintis 1918-1940. Vilnius: VU leidykla, 2012 (ištraukos).</p> <p>7. <i>Sąjūdis ateina iš toli. Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Sąjūdžio Seimo Tarybos narių kalbos, atsiminimai, apmąstymai</i>. Vilnius: Margi raštai, 2008.</p>	<p>1. Kiaupienė, J. <i>Mes, Lietuva: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorija XVI amžiuje</i>. Vilnius: Kronta, 2003 (ištraukos).</p> <p>2. Aleksandravičius, E., Kulakauskas, A., <i>Carų valdžioje: Lietuva XIX amžiuje</i>. Vilnius: Baltos lankos, 1996 (ištraukos).</p> <p>3. Aleksandravičius, E. <i>Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija</i>. Vilnius: Versus aureus, 2013 (ištraukos).</p> <p>4. Balkelis, T. <i>Moderniosios Lietuvos kūrimas</i>. Vilnius: LLTI, 2012, p. 59 – 69, 117 – 126.</p> <p>5. <i>Lietuvos politinės minties antologija</i>. T. II. Politinė mintis išeivijoje 1944-1990. Vilnius: VU leidykla, 2013 (ištraukos).</p> <p>6. <i>Lietuvos politinės minties antologija</i>. T. III. Lietuvos politinė mintis 1940-1990. Vilnius: VU leidykla, 2013 (ištraukos).</p> <p>7. <i>Sąjūdžio ištakų paieška. Nepaklusniųjų tinklaveikos galia</i>. Vilnius: Baltos lankos, 2011.</p> <p>8. <i>Istorija kaip politinio mąstymo veiksnys</i>. Vilnius: VU leidykla, 2012.</p>

4. Tema

1. Aisley, J., Schulz, W., Friedman, T. *ICCS 2009 Encyclopedia: Approaches to Civic And Citizenship Education Around the world*. Amsterdam: IEA, 2013. Prieiga per internetą: http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICCS_2009_Encyclopedia.pdf
2. Amadeo, J., Torney-Purta, J., Lehman, J., Husfeldt, V., Nikolova, R. *Civic Knowledge and Engagement: An IEA Study of Upper Secondary Students in Sixteen Countries*. Amsterdam: IEA, 2002. Prieiga per internetą: http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/CIVED_Phase2_Upper_Secondary.pdf
4. Zaleskienė, I. *Dirbame kartu/Somenwerken*. Vilnius: Esinija, 2002.
5. Žiliukaitė, R., Stonkuvienė, I., Šupa, M., Petronytė, I. (2012). Pilietiškumo ugdymo būklės kokybinis tyrimas: Tyrimo ataskaita, Prieiga per internetą: http://www.civitas.lt/admin/get_file.php?id=162
5. Putnam, R. *Kad demokratija veiktų*. Vilnius: Margi raštai, 2001.
6. Lukšienė, M. *Jungtys*. Vilnius: Alma littera, 2000, p. 60-69.
7. Mickūnas, A. *Mokykla, mokytojai, mokiniai*. Vilnius: Versus aureus, 2014.

1. *Pagrindinės mokyklos Bendroji programa. Socialinis ugdymas. Pilietiškumo ugdymas: pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas*. 2008. Prieiga per internetą: <http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Socialinis-ugdymas.pdf>
2. *Ilgalaikė tautinio ir pilietinio ugdymo programa*. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/lite/ta/19704>
3. Donskis, L. *Pilietinis ugdymas: Bendrojo lavinimo mokyklų 10 klasės vadovėlis*. Vilnius: Versus Aureus, 2010.
4. Petty, G. *Šiuolaikinis mokymas*. Vilnius: Tyto alba, 2006.

5. Tema

1. *Piliečių bendruomenė mokykloje: neformalaus ugdymo gairės. Projekto "Kuriame Respubliką" patirtys*. Vilnius: Lodvila, 2015
2. Bukavickaitė, A., Duoblys, G. *Savivaldos gidas. Mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje*. Vilnius, 2009. Prieiga internetu: <http://www.jrd.lt/jrd-veiklos-naujienos/leidinys-savivaldos-gidas-mokiniu-savivaldos-organizavimas-ir-vadyba-mokykloje>
3. *Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje*. Vilnius, 2005.
4. Dukynaitė, R. *Bendruomenės kūrimo gimnazijoje problemos. // Pedagogika*. T. 60. Vilnius: Edukologija, 2002. Prieiga internetu:

1. Bėkšta, A., Lukošūnienė V., *Mokomės dialogo. Kaip susikalbėti piliečiams, organizacijoms ir kultūroms*. Vilnius, 2005.
2. *Mokinių savivaldos įtaka socializacijos procesams. Tyrimo ataskaita*. Kaunas, 2006. Prieiga internetu: http://old.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/mok_saviv_ataka.pdf
3. *Simuliacinės mokymo priemonės taikymas socialinių įgūdžių ugdymui. Metodinis vadovas*. Kaunas, 2011. Prieiga internetu: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_SMP_priemone_Renkuosi_as.pdf

http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=LDB&docId=TLITLJ.04~2002~1367156902213&fromSitemap=1&afterPDS=true	
6. Tema	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Buehl, D. <i>Interaktyviojo mokymosi strategijos</i>. Vilnius: Garnelis, 2004. 2. Petty, G. <i>Šiuolaikinis mokymas</i>. Vilnius: Tyto alba, 2006. 3. <i>Piliečius ugdančios istorijos pamokos. Projekto "Kuriame Respubliką" patirtis</i>. Vilnius: Lodvila, 2015. 4. <i>Piliečius ugdančios lietuvių kalbos ir literatūros pamokos. Projekto "Kuriame Respubliką" patirtis</i>. Vilnius: Lodvila, 2015. 5. Senge, P. <i>Besimokanti mokykla. Knyga praktikui</i>. Versa / The Book, 2008, p.108–157, 496–502. 6. Cowan, P. Maitles, H. <i>Teaching Controversial Issues in the Classroom. Key Issues and Debates</i>. Continuum, 2012. 7. Hess, D. E. <i>Controversy in the Classroom. The Democratic power of discussion</i>. Taylor and Francis, Routledge, 2009. 8. Zaleskienė, I. <i>Svarstymai demokratijoje ir pilietinė edukacija</i>. // <i>Acta Paedagogica Vilnesia</i>. T. 15. Vilnius: VU leidykla, 2006, p. 212-222. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Sėkmingo mokymosi link: mokyklų tobulinimo programos A komponento „Mokymo ir mokymosi sąlygų gerinimas Lietuvos pagrindinėse mokyklose“ dalinio komponento „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas“ I etapo patirtis (2002–2004 metai)</i>. Vilnius: Sapnų sala, 2004, p. 27–35, 53–90. 2. Silver, H. F. <i>Mokytojas strategas: kaip kiekvienai pamokai pasirinkti tinkamą, tyrimais pagrįstą mokymo metodą</i>. Vilnius: International School, 2012. 3. Zaleskiene, I. <i>Citizenship Education: Lithuanian mapping</i>. // <i>Journal of Social Science Education: Social Science Literacy II: In Search for Basic Competences and Basic Concepts for Testing and Diagnosing Political and Economic Literacy</i>. 2011, Volume 10, Number 3, p. 74-80. Prieiga per internetą: http://www.jsse.org/2011/2011-3/pdf/zaleskene-3-jsse-2011. 4. <i>Pilietinės kompetencijos pagrindai. Mokytojo knyga</i>. Totoraitis, R., Degėsys, L. (sud.). Vilnius: Kronta, 2006. 5. <i>Learning to Teach Citizenship in the Secondary School</i>. Edited by Georon, L. Routledge, 2003.
7. Tema	
<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Pagrindinės mokyklos Bendroji programa. Socialinis ugdymas. Pilietiškumo ugdymas: pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas</i>. 2008. Prieiga per internetą: http://portlas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Socialinis-ugdymas.pdf. 2. <i>Piliečių bendruomenė mokykloje: neformalaus ugdymo gairės. Projekto „Kuriame Respubliką“ patirtys</i>. Vilnius: Lodvila, 2015 3. Bukavickaitė, A., Duoblys, G. <i>Savivaldos gidas. Mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje</i>. Vilnius, 2009. Prieiga internetu: http://www.jrd.lt/jrd-veiklos-naujienos/leidinys-savivaldos-gidas-mokiniu-savivaldos-organizavimas-ir-vadyba 	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Mokinių savivaldos įtaka socializacijos procesams. Tyrimo ataskaita</i>. Kaunas, 2006. Prieiga internetu: http://old.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/mok_saviv_itaka.pdf 2. Bužinskas, G., Tamošiūnas, T. <i>Jaunimo dalyvavimas visuomeninių organizacijų ir savivaldos veikloje. Tyrimo ataskaita</i>. SMM, 2004. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/web/lt/kiti-tyrimai-archyvas4_temai5. 3. <i>Pilietinės iniciatyvos mokykloms ir ne tik: išbandytos idėjos norintiems veikti</i>. Pilietinės visuomenės institutas (sud.). Kaišiadorys, Printėja, 2015.

8. Tema

1. Bauman, Z. *Vartojamas gyvenimas*. Vilnius: Apostrofa, 2011.

2. *Lietuvos tauta: būklė ir raidos perspektyvos*. Vilnius: Versus aureus, 2007.

3. Castells, M. *Tūkstantmečio pabaiga*. Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2007.

4. Hargreaves, A. *Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje*. Vilnius: Homo liber, 2008.

5. Kahn, J, Westheimer, E. *What kind of Citizen?* California University Press, 2011.

1. Bauman, Z. *Globalizacija: pasekmės žmogui*. Vilnius: Strofa, 2002.

2. Zaleskienė, I. *Jaunimo pilietiškumas: tarp teksto ir konteksto. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?* Vilnius: VPU, 2007, p. 145 – 164.

3. Miginis, N., Ulozas, M. *Praktinis vadovas: tarpžinybinio bendradarbiavimo stiprinimas jaunimo politikos srityje*. Jaunimo reikalų departamentas prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2014.

Prieiga per internetą:
[http://www.jrd.lt/uploads/leidinys\(taisytas_2014.10.07\).pdf](http://www.jrd.lt/uploads/leidinys(taisytas_2014.10.07).pdf)

4. *Atsargiai – informacija! Kaip elgtis su ja?*. Jaunimo reikalų departamentas prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 2013. Prieiga per internetą:

http://www.jrd.lt/uploads/2014%20leidiniai/Informacinis%20rastingumas_GALUTINIS.pdf

5. *Valdžios ir nevyriausybinio sektorių bendradarbiavimo viešųjų sprendimų priėmimo stiprinimas. Pilietinės visuomenės institutas*. Vilnius: Lodvila, 2015.

II. Išsamūs temų aprašymai

1. Pilietiniai mokytojo vaidmenys ir mokyklos paskirtys	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Paskaitoje aptariami klasikiniai pilietiniai mokytojų bei mokyklos vaidmenys ir jų kaita šiuolaikinėje visuomenėje, tradicinis mokyklos ir respublikos ryšys ir jo transformacijos.</p> <p>1.1. Mokyklos ir visuomenės, politinės bendruomenės santykiai. Studentai supažindinami su skirtingais mokyklos vaidmenimis. Mokykla aptariama kaip tradicijų saugotoja ir perdavėja, kaip sustabarėjusių visuomenės struktūrų kritikė, kaip inovacijų ir ateities kūrėja. Mokykla – asmens ir visuomenės laisvintoja ir kultūrintoja. Pateikiama istorinių ir šiandienos pavyzdžių. Nagrinėjamos sąveikos ir įtampos tarp skirtingų mokyklos vaidmenų. Ryškinama priklausomybė tarp mokyklos ir mokytojų pasirinktų, jiems priskirtų vaidmenų ir pilietinės, politinės bendruomenės būklės bei raidos perspektyvų.</p> <p>1.2. Tradicinis mokyklos ir politėjos, respublikos ryšys. Aktualizuojamos Platono, Aristotelio, Plutarcho, Cicerono mintys apie politėjos, respublikos priklausomybę nuo išsikeltų ugdymo tikslų, nuo išugdytų piliečių dorybių ir charakterių. Primenamos LDK Renesanso ir Apšvietos intelektualų pozicijos dėl mokyklų ir mokytojų vaidmens Respublikoje: pavyzdžiui, A. Rotundo, A. Fryčiaus-Modževskio, A. A. Olizarovijaus, M. P. Karpavičiaus. Glaustai pristatoma XIX a. pradžios filomatų ir filaretų pilietinės bendruomenės ugdymo, respublikos etoso saugojimo programa.</p> <p>1.3. Mokyklos paskirtis ir mokytojų vaidmenys kuriant laisvą tautinę bei politinę bendruomenę XX amžiuje. Aptariami S. Šalkauskio, M. Biržiškos, S. Kymantaitės-Čiurlionienės, M. Lukšienės požiūriai į tautinės ir politinės bendruomenės ugdymą. Parodomas jos ryšys su klasikine ir krašto tradicija. Kaip praktinis pavyzdys pasitelkiami pirmosios lietuviškos Vilniaus gimnazijos (1915 m.) išsikelti bendruomenės ugdymo tikslai, jos programa. Aktualizuojamos pagrindinės Tautinės mokyklos ir Lietuvos švietimo koncepcijų idėjos.</p> <p>1.4. Mokykla ir viešoji politika, Respublika šiandien. Aptariamos nepriklausomybės dešimtmečių dilemos: mokyklos „depolitizacija“ ar pilietinių ir politinių galių stiprinimas, mokytojų apolitiškumas, „vidinė emigracija“ ar tvirtos pilietinės laikysenos ir aktyvios veiklos. Mokytojo savarankiškumo problema šiandien. Jo santykis su politine tkrrove, veikimo laisvė, prisiimti ir galimi prisiimti pilietiniai įsipareigojimai.</p> <p>1.5. Mokytojai, mokyklų bendruomenės ir švietimo politika. Kaip mokytojai ir mokyklų bendruomenės dalyvauja kuriant Lietuvos švietimo politiką? Kas ir kaip šiandien nustato</p>	Paskaita	2 val.

Lietuvos švietimo tikslus? Kaip dėl jų tariamasi? Švietimui keliamų tikslų įvairovė, dermė ir prieštaravimai. Būdai dalyvauti tikslus apsibrėžiant ir koreguojant, keliant ugdymo uždavinius ir juos įgyvendinant.

1.6. Mokytojai, mokykla ir viešoji erdvė. Viešosios erdvės, joje ginamų vertybių ir idealų svarba piliečio ugdymui. Kokie galimi mokytojų, mokyklos bendruomenės santykiai su esama viešąja erdve. Sutampantys ir susikertantys siekiai. Vertybiniai konfliktai, atsiribojimas ir kritiškas santykis: kada tai būtina?. Dialogo ir bendro veikimo galimybės: kaip jas kurtis, kaip jomis pasinaudoti? Kaip mokyklai rasti talkininkų ugdant pilietinę bendruomenę?

Galimi mokyklos vaidmenys kuriant pilietinės bendruomenės ir Respublikos ateitį: ugdymo turinio ir pilietinių veiklų galimybės, neatrasta mokytojų pilietinė galia.

Literatūra:

1. Lukšienė, M. *Jungtys*. Vilnius: Alma littera, 2000, p. 60-82.
2. Arendt, H. *Tarp praeities ir ateities*. Vilnius: Aidai, 1995.
3. Fullan, M.. *Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gaires*. Vilnius: Tyto alba, 1998, p. 23-36.
3. Hargreaves, A. *Mokymas žinių visuomenėje*. Vilnius: homo liber, 2008, p. 19-43.
4. Mickūnas, A. *Mokykla, mokytojai, mokiniai*. Vilnius: Versus aureus, 2014.
5. Mickūnas, A. *Demokratija šiandien. Straipsniai ir esė*. Vilnius: Versus aureus, 2007.
6. Šalkauskis, S. *Lietuvių tauta ir jos ugdymas*. // Šalkauskis, S. *Raštai*, t. IV, Vilnius: Mintis, 1995.
7. Čiurlionienė-Kymantaitė, S. *Apie tautos auklėjimą*. // Čiurlionienė-Kymantaitė, S. *Raštai*, t. 4, Vilnius: Vaga, 1998, p. 443-469 arba *Lietuvos kultūros tyrimai, 1. Medijos, politika, vaizduotė*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2011, p. 80–97.

<p>Galimos seminaro temos: „Kaip suderinti mokykos paskirtis laisvinti ir kultūrinti?“, „Ar aktuali dabarties švietimui Antikos politinė ir edukacinė mintis ir ją tęsusi Lietuvos tradicija?“, „Mokytojų dalyvavimo šiandienos viešojoje politikos, viešojoje erdvėje tikslai ir būdai“, „Mano mokiniai Lietuvos bendruomenėje po 15 metų“ .</p> <p>Seminaras „Mano mokiniai Lietuvos bendruomenėje po 15 metų“. Seminaras skirtas giluminiam studentų supratimo ugdymui apie pilietiškumo ugdymo svarbą ir mokytojo bei mokyklos vaidmenį. Siūlomi diskusiniai seminaro klausimai parinkti taip, kad kiekvienas studentas asmeniškai galėtų įsijausti į savo, kaip būsimo mokytojo, vaidmenį, bei įsivaizduoti konkrečius mokinius, kuriuos ugdys, ir tokiu būdu ugdytis asmeninės atsakomybės už pilietinės bendruomenės ugdymo nuostatą.</p> <p>Diskusiniai klausimai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mano būsiami mokiniai po 15 metų. Ko jiems realistiškai linkėtume – kokioje Lietuvos bendruomenėje, pasaulyje jie gyvena? Kokie jie yra? - Kokių kompetencijų jie turi įgyti mokykloje, kad ši ateitis jiems ir Lietuvos bendruomenei būtų pasiekama? - Kaip mokiniai galėtų šias kompetencijas įgyti? / Ką (kasdien / kasmet...) turėtų daryti mokytojai, kad mokiniai jų įgytų? - Kokie išoriniai veiksniai tam gali padėti ir trukdyti? Kokia pagalba mokytojas galėtų pasinaudoti ir įveikti barjerus? 	<p>Seminaras</p>	<p>2 val.</p>
--	------------------	---------------

2. Pilietinės ir politinės bendruomenės pamatinės idėjos ir vertybės	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Paskaitoje aptariamos tradicinės idėjinės ir vertybinės laisvos piliečių bendruomenės atramos, svarstomas jų aktualumas šiandienos visuomenėje, pristatomi pagrindiniai pilietinės ir politinės bendruomenės savikūros mechanizmai.</p> <p>2.1. Pilietinės visuomenės, politinės bendruomenės sampratos. Jų įvairovė. Pilietinės visuomenės ir valstybės santykiai, skirtingi jų aiškinimai. Pilietiškumo ir politiškumo priešinimas, derinimas, tapatinimas. Kodėl išlieka svarbi politėjos, respublikos kaip laisvų piliečių bendruomenės, kuriančios savo gyvenimo taisyklės, idėja? Tautinė ir pilietinė bendruomenė (<i>civitas</i>): jungtys ir skirtumai. Polifoniškumas, polilogiškumas – būtina politėjos išlikimo sąlyga (Aristotelis).</p> <p>2.2. Tradicinės idėjos ir vertybės, telkiančios politinę bendruomenę. Laisvė ir pilietiniai įsipareigojimai. Liberali, negatyvi ir klasikinė, respublikoniška, pozityvi laisvės samprata. Laisvės kaip aukščiausios respublikos vertybės iškėlimas. Draugystės (solidarumo) samprata. Laisvės ir solidarumo įtampas moderniais laikais. Pasitikėjimas ir socialinis kapitalas. Bendrojo gėrio idėja. Patriotizmas, tautiškumas, pilietiškumas. Klasikinė politikos kaip rūpesčio bendruomenės likimu ir išlikimu samprata. Ginčai dėl idėjų ir vertybių: asmeniniai apsisprendimai dėl jų.</p> <p>2.3. Moraliniai bendruomenės pagrindai. Moralė ir viešoji politika. Pilietinės dorybės viešajame gyvenime. M.T. Cicerono ir N. Machiavellio ginčas: ar gali būti politinei benruomenei naudinga tai, kas nėra kilnu? Ginčo tąsa šiandienos visuomenėje. Kaip šiame ginče dalyvauja mokykla?</p> <p>2.4. Pilietinės ir politinės bendruomenės steigimo ir saugos būdai. Kaip steigiasi pilietinė bendruomenė, respublika? Teisėkūra, ugdymas, bendrus simbolinius vaizdinius ir vertybes įtvirtinantys kultūros tekstai, asmenybių ir bendruomenės apsisprendimai ir laikysenos – bendruomenės steigimo ir saugos būdai. Konkretūs Lietuvos istorijos ir kultūros tekstų pavyzdžiai: Lietuvos Statutų, Vaidevučio, Palemono, Pilėnų bei kitų mitų simbolinė galia, A. Mickevičiaus, Maironio tekstų bendruomenę telkiančios reikšmės.</p> <p>Literatūra:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Seligman, A.B. <i>Pilietinės visuomenės idėja</i>. Vilnius: LRSL, 2004 (dėstytojo pasiūlytos ištraukos). 2. Žiliukaitė, R. ir kt. <i>Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis</i>. Vilnius: Versus aureus, 2006 (ištraukos). 3. <i>Piliečių bendruomenė mokykloje: neformalaus ugdymo gairės. Projekto „Kuriame Respubliką“ patirtys</i>. Vilnius: Lodvila, 2015 (ištraukos). 	Paskaita	2 val.

<p>4. Cicero, M. T. <i>De officiis (Apie pareigas)</i>, vertimas į bet kurią kalbą (ištraukos).</p> <p>5. Platonas. <i>Valstybė</i> (ištraukos).</p> <p>6. Aristotelis. <i>Politika</i> (ištraukos).</p> <p>7. Sverdiolas, A. <i>Steigtis ir sauga</i>. Vilnius: Baltos lankos, 1996 (ištraukos).</p> <p>8. Mickūnas, A. <i>Demokratija šiandien. Straipsniai ir esė</i>. Vilnius: Versus aureus, 2007 (ištraukos).</p>		
<p>Galimos seminaro temos: „Ar gali / kaip gali klasikinės respublikos vertybės, idėjos, sampratos telkti dabarties mokyklos bendruomenę, dabarties visuomenę?“, „Kokiais tradiciniais pilietinės bendruomenės savikūros mechanizmais ir kaip galėtų remtis mokyklos bendruomenė, klasės bendruomenė?“.</p> <p>Pasirinkto seminaro temos savarankiškas detalizavimas.</p>	Seminaras	2 val.

3. Lietuvos politinės ir pilietinės bendruomenės kūrimo(si) patirtys	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Studentams primenamos ir aktualizuojamos Lietuvos politinės ir pilietinės bendruomenės kūrimo(si) patirtys: išryškinamos sėkmės istorijos ir skaudžios, dar nepermąstytos, praeities pamokos, kurių išmintimi galėtų remtis šiandieninis bendruomenės kūrimas mokykloje. Aptariami skirtingi asmens santykiai su politine bendruomene. Atkreipiamas dėmesys, kokios gyvenimo taisyklės, vertybės, idėjos bendruomenės gintos istorijos tėkmėje, kaip jos kūrė bendruomenės tapatybę.</p> <p>3.1. Lietuvos politinės tautos kūrimosi patirčių svarba šių dienų Lietuvos Respublikai, Lietuvos mokyklai. Supažindinama su šiandienos ginčais dėl Lietuvos istorijos ir atminties politikos ir juose išsakomais argumentais. Atskleidžiamos LDK, prieškario Lietuvos Respublikos ir dabartinės Respublikos jungtys. Parodoma, kaip susikurti simboliniai vaizdiniai, istoriniai pasakojimai ir kiti kultūros tekstai turėjo įtakos bendruomenės istorinei raidai, lėmė jos poelgius ir apsisprendimus.</p> <p>3.2. LDK Respublika: jos idėja ir tapatybė. Lietuvos politinės tautos ištakos. Glaustai aptariamas pilietinių ir politinių teisių bei pareigų įtvirtinimas pirmuose krašto įstatymuose, politinio etoso kūrimas: Jogailos, Vytauto, Kazimiero, Aleksandro įstatymais suteiktų politinių teisių svarba. Bajoriškos LDK Respublikos sukūrimas ir ugdymas XVI amžiuje. Jos unikalumas: tolerancija ir minties laisvė, atvirumas ir kūrybinis intelektualinis potencialas. Ideologinė Lietuvos laisvės ir Maskvos despotijos antitezė. LDK Respublikos įtvirtinimas Antruoju Lietuvos Statutu. Gynimas Trečiuoju Statutu, LDK istoriniais pasakojimais, progine literatūra, simbolinėmis asmenybių ir bendruomenės laikysenomis Abiejų Tautų Respublikoje. Pastangos reformuoti XVIII amžiuje: visus luomus jungiančios Lietuvos bendruomenės idėja. LDK politinės kultūros tąša, lūžiai ir transformacijos XIX ir XX amžiais.</p> <p>3.3. XIX-XX a. pr. lietuvių kovos už kultūrą, tapatybę, pilietines ir politines teises. Lietuvių valstiečių tapimas istorijos subjektu – kuriamos pilietinės bendruomenės nariais. Jų pilietinė ir politinė savimonė. Gebėjimas organizuotis, paspriešintis Rusijos imperijos spaudai ir kultūrinei konjunktūrai, perimti istorinį Lietuvos valstybės palikimą ir kurtis demokratines tradicijas.</p> <p>Lietuvos Respublikos atkūrimas ir savanorių gebėjimas ją apginti. Skirtingi bajorijos apsisprendimai (pavyzdžiui, broliai Narutavičiai, M. Sleževičius, J. Pilsudskis, M. Römeris, F. Dzeržinskis). Lietuvos luomų ir kultūrų konfliktas, pastangos megzti dialogą. Skaudžios konflikto pasekmės.</p> <p>3.4. Sudėtingas pilietinės bendruomenės augimas prieškario Lietuvos Respublikoje. Skirtingos intelektualų programos, skirtingi vaidmenys kuriamoje pilietinėje</p>	Paskaita	2 val.

bendruomenėje (pavyzdžiui, S. Šalkauskio ir A. Smetonos ginčas dėl tautos kelio). Katalikiškoji, kairioji inteligentija – jos santykis su autoritarine tautininkų valdžia. Alternatyvų paieškos: manifestas „Į organišką valstybės kūrybą“, dalies inelektualių radikalesnis „posūkis į kairę“. Pilietinės bendruomenės ir politinio elito krizė 1940-ųjų išvakarėse: kapituliacija ir jos gėdos išgyvenimas. Holokausto patirties įsisąmoninimo svarba.

3.5. Tautinių ir pilietinių vertybių bei tradicijų gynimas, tąsa, transformacijos po Antrojo pasaulinio karo. Partizanų kova už laisvos bendruomenės, demokratinės Respublikos idealus. Jos simbolinė reikšmė. Pilietinės teisės ir laisvės ginanti disidentų veikla. Tautinės bendruomenės telkimas ir jos tapatybės kūrimas egzilyje. Pastangos tęsti tautinį pasakojimą sovietų Lietuvos kultūroje. Politinės ir pilietinės tradicijos aktualizavimas 1988–1991 metais: tautos Sąjūdžio pilietinė galia.

3.6. Ginčai dėl istorinės atminties ir taki dabartinės Respublikos tapatybė. Nepriklausomybės dešimtmečių Lietuvos bendruomenės kūrimo sėkmės ir nesėkmės. Bendruomenės atminties politika ir mokykla. Kokias lietuvių tautos ir Lietuvos bendruomenės istorines patirtis turėtų permąstyti, aktualizuoti save kurianti mokyklos bendruomenė?

Literatūra:

1. Kavolis, V. *Antrasis Lietuvos atgimimas: kultūra kaip veikla.* // *Sietynas*. Nr. X. Vilnius, 1991, p. 69-73.
2. Kuolys, D. *Trys Lietuvos respublikos.* // *Baltos lankos*. Nr. 37. Vilnius: Baltos lankos, 2013, p. 34-64.
3. Kuolys, D. *Res Lituana. Kunigaikštystės bendrija.* Vilnius: LLTI, 2009 (ištraukos).
4. Kiaupa, Z. *Lietuvos valstybės istorija.* Vilnius: Baltos lankos, 2004 (ištraukos).
5. Kiaupienė, J. *Mes, Lietuva: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorija XVI amžiuje.* Vilnius: Kronta, 2003 (ištraukos).
6. Aleksandravičius, E., Kulakauskas, A., *Carų valdžioje: Lietuva XIX amžiuje.* Vilnius: Baltos lankos, 1996 (ištraukos).
7. Aleksandravičius, E. *Karklo diegas. Lietuvių pasaulio istorija.* Vilnius: Versus aureus, 2013 (ištraukos).
8. Balkelis, T. *Moderniosios Lietuvos kūrimas.* Vilnius: LLTI, 2012, p. 59 – 69, 117 - 126.
9. *Lietuvos politinės minties antologija.* T. I. Lietuvos politinė mintis 1918-1940. Vilnius: VU leidykla, 2012 (ištraukos).
10. *Lietuvos politinės minties antologija.* T. II. Politinė mintis išėivijoje 1944-1990. Vilnius:

<p>VU leidykla, 2013 (ištraukos).</p> <p>11. <i>Lietuvos politinės minties antologija</i>. T. III. Lietuvos politinė mintis 1940-1990. Vilnius: VU leidykla, 2013 (ištraukos).</p> <p>12. <i>Sąjūdis ateina iš toli. Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Sąjūdžio Seimo Tarybos narių kalbos, atsiminimai, apmąstymai</i>. Vilnius: Margi raštai, 2008.</p> <p>13. <i>Sąjūdžio ištakų beieškant. Nepakliusiųjų tinklaveikos galia</i>. Vilnius: Baltos lankos, 2011.</p>		
<p>Studentams galima siūlyti ir šią temą papildantį modulį:</p> <p>Lietuvos pilietinės bendruomenės kūrimo(si) kultūrinės patirtys.</p> <p>[Moduliui galima skirti arba savarankišką studento darbą, arba seminarą dėstytojo su studentais pasirinkta tema]</p> <p>Pilietinę bendruomenę ir politinę tautą kūrusi LDK raštija.</p> <p>LDK intelektualų ir jų tekstų vaidmuo kuriant LDK bendruomenę. Renesansinė istoriografija, herojinis epas: jų teigtos laisvos tautos idėjos ir sukurti laisvės kovų vaizdiniai. Visuomenės ir valstybės kritika, jos reformų projektai: kliovimasis visuomenės galiomis. Teisinės, politinės, ugdymo idėjos ir pastangos jas įgyvendinti. Lietuvių kalbos teisių gynimas, kalbos ir valstybės ryšio išskėlimas. Politinės LDK tapatybės reflektavimas: „Mes esame Respublika“. Tautos edukacijos kaip savikūros būdo suvokimas, literatūros edukacinės reikšmės išskėlimas.</p> <p>Lietuvių tautinis sąjūdis XIX a. pr. – XX a. pr.</p> <p>Prarastos tapatybės paieškos, tautinės savimonės brendimas: lietuvių kalbos sugrąžinimas į viešąjį gyvenimą, kolektyvinės savigarbos, istorinio jausmo ir istorinės atminties gaivinimas, laisvės gynimas sukilimuose.</p> <p><i>Žemaičių lietuviškasis kultūrinis sąjūdis XIX a. pr. – priešinimasis rusifikacijai ir polonizacijai, domėjimasis tautos kultūriniu savitumu, istorija, lietuvių kalba ir liaudies kultūra, demokratinių švietimo idėjų skelbimas, kultūrinė veikla ir kūryba kaip pilietinis įsipareigojimas</i> (A. Klementas, D. Poška, K. Nezabitauskis, S. Daukantas, S. Stanevičius, J. Pliateris).</p> <p><i>Lietuvių tautinis sąjūdis XIX a. pab. – XX a. pr. Knygnešystė (1864–1904) – tautos istorinės ir kultūrinės atminties gaivinimas per knygą, tautos politinio protesto ir solidarumo išraiška. Šio reiškinių unikalumo įvertinimas (2004 m. UNESCO). Ryškiausios figūros (M. Valančius, J. Bielinis). Lietuviškų bendruomenių kūrimas, daraktorių mokyklos. Priešaringi knygnešystės reiškinių vertinimai (polemika). 1831 ir 1863 metų sukilimai, to meto literatūros kelti laisvos tautos idealai (A. Vištelis, M. Akelaitis, E. Daukša).</i></p> <p>Knygnešystė kaip nuolat atsinaujinanti atgimimo forma (A. Juozaitis). Knygnešystės</p>	Savarankiškas darbas	3 val.

<p>tradicijos tąsa ir kaita, naujų formų ir iššūkių radimasis globalizacijos kontekste. Atminties apie knygnešystę įprasminimo formos šiuolaikinėje kultūroje (Knygnešių giraitė J. Basanavičiaus tėviškėje, Knygnešio diena, J. Tumo-Vaižganto ir knygnešių muziejus Ustronėje, filmai – J. Cullinane. „Knygnešiai“, 2010; J. Trukanas. „Knygnešys“, 2011 ir pan.).</p> <p>Slaptos periodinės lietuviškos spaudos vaidmuo žadinant ir telkiant tautą. Tautinė romantinė lietuviškumo samprata „Aušroje“ (1883–1886): tautos kilmė, kalba, bendra istorinė atmintis, lemtis ir būdas. Pozityvistinės „Varpo“ (1889–1905) nuostatos: kritiškumas, asmeninis įsipareigojimas ir atsakomybė, veikimas tautos, visuomenės labui.</p> <p>Asmenybių vaidmuo telkiant bendruomenę visuomeninei, kultūrinei veiklai, jų moraliniai apsisprendimai, tapatybės ieškojimai, pilietiniai įsipareigojimai: S. Daukantas, M. Valančius, A. Baranauskas, J. Basanavičius, V. Kudirka.</p> <p>Lietuvių nacionalinio išsivadavimo siekių skatinimas, laisvo žmogaus ir laisvos tautos kūrimo idėjų skelbimas, istorinės ir tautinės savimonės žadinimas XIX a. literatūroje (A. Mickevčius, A. Baranauskas, V. Kudirka, Maironis).</p> <p>Lietuvių tautinio sąjūdžio idėjų, istorinių realijų refleksija šiuolaikinėje kultūroje (diskusijos): patriotinių A. Baranausko, Maironio eilėraščių poveikis telkiant tautą Lietuvos Sąjūdžio (1988–1991) laikotarpiu (V. Kernagio „Dainos teatras“, Veronika Povilionienė ir kt.) ir jų aktualumas šiandien.</p> <p><i>Pilietinis apsisprendimas ir įsipareigojimas tautai, bendruomenei egzodo, rezistencijos ir sovietinės okupacijos situacijoje (XX a. II pusė).</i></p> <p>Lietuvos kultūros, meno žmonės pilietinio apsisprendimo situacijoje: tarp prisitaikymo ir rezistencijos, priespaudos ir tremties (S. Nėris, P. Cvirka, B. Sruoga, V. Krėvė, J. Lukša-Daumantas, A. Miškinis).</p> <p>Rezistentų, tremtinių, egzodo rašytojų kūryba: istorinės patirties apmąstymai, pilietinio sąmoningumo žadinimas, vertybinių atramų ieškojimas tautos kultūroje, istorijoje, kritinė refleksija (B. Krivickas, A. Miškinis, D. Grinkevičiūtė, K. Bradūnas, B. Brazdžionis, A. Gustaitis, M. Katiliškis, A. Škėma, J. Mekas).</p> <p>Rezistencijos ir tremties patirčių apmąstymas šiuolaikinėje literatūroje ir kultūroje (pavyzdžiui, „Vieni vieni“, rež. J. Vaitkus, 2004; „Gyveno senelis ir bobutė“, rež. G. Beinoriūtė, 2007; „Kai aš buvau partizanas“, rež. V. V. Landsbergis, 2008; „Smogikai“, rež. J. Ohmanas, 2008; „Broliai“, muzikos grupė „Skylė“, 2010; „Paskutinis“, rež. A. Maceina, 2010; „Nematomas frontas“, rež. V. Sruoginis ir J. Ohmanas, 2013). Požiūrių, interpretacijų vertinimas, diskusija.</p> <p>Sovietmečio literatūra ir jos refleksija šiuolaikinėje kultūroje. Istorinės atminties gaivinimas, tautos istorinės savimonės raiška kaip pilietinės ir politinės bendruomenės formavimosi pagrindas (J. Grušas, Just. Marcinkevičius). Lietuvos istorija J.</p>		
--	--	--

Marcinkevičiaus dramose, asmenybės vaidmuo kuriant, buriant bendruomenę, individualus įsipareigojimas. Pagrindinės bendruomeninio gyvenimo formos: valstybė, kalba, raštas, menas, istorinė atmintis. Tradiciniai istorinės savimonės stereotipai. Just. Marcinkevičiaus drama „Katedra“ ir jos interpretacija teatre – rež.O. Koršunovo „Katedra“.

Lietuvos Sąjūdis (1988–1991)

Lietuvos valstybės, jos pilietinės ir politinės bendruomenės kūrimo(si) idėjos (kultūros ir politikos jungtis, valstybingumo, kultūros, švietimo, visuomenės kūrimo gairės, lietuvių kalbos kaip valstybinės statuso įtvirtinimas). Kultūros, meno, mokslo žmonių (V. Landsbergio, R. Ozolo, A. Juozaičio, Just. Marcinkevičiaus, S. Gedos, A. Patacko, M. Lukšienės ir kt.) vaidmuo jos kūrime (kalbų analizė). Lietuvos Sąjūdžio spaudos vaidmuo („Sąjūdžio žinios“, „Atgimimas“). Lietuvos Sąjūdžio idėjų refleksija nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvos Respublikoje.

Literatūra:

1. Čiurlionienė-Kymantaitė, S. *Apie tautos auklėjimą*. // Čiurlionienė-Kymantaitė S. *Raštai*, t. 4, Vilnius: Vaga, 1998, p. 443-469 arba *Lietuvos kultūros tyrimai*, 1. *Medijos, politika, vaizduotė*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2011, p. 80–97.
2. Daujotytė, V. *Grėsmių yra visada*. // *Nerimas. Svarbiausių humanitarinių ir socialinių grėsmių bei jų pasekmių Lietuvai įžvalgos*. Vilnius: Tyto alba, 2012, p. 17–72.
3. Dementavičius, J. *Sąjūdžio tapatybės bei ieškant: sovietinės reflektyviosios modernybės bruožai Lietuvoje*. // *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2011, 2 (29), p. 218–243. Prieiga per internetą <http://www.ku.lt/wp-content/uploads/2013/05/2011-2-p.218-243.pdf>
4. Donskis, L. *Galia, vaizduotė ir atmintis. Politikos ir literatūros etiudai*. Vilnius: Versus aureus, 2011, p. 147–199.
5. Kavolis V. *Žmogus istorijoje*. Vilnius: Vaga, 1994, p. 11–62, 96–120, 129–194, 251–331.
6. Juozaitis, A. *Knygnešystė – lietuviybės idealas*. // *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 2001, 1/2, p. 46–53. Prieiga per internetą <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367159831076/DS.002.0.01.ARTIC>
7. Mažeikis, G. *Propaganda ir simbolinis mąstymas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2010, p. 278–326.
8. Miłosz, Cz. *Tėvynės ieškojimas*. Vilnius: Baltos lankos, 2011, p. 164–260.
9. *Nacionalinis tapatumas medijų kultūroje*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2011, p. 133–170, 199–208.
10. Savukynas, V. *Istorija ir mitologijos: tapatybės raiškos XVII–XIX a. Lietuvoje*. Vilnius:

Viešosios politikos strategijų centras, 2012, p. 15–68, 225–355.

11. Speičytė B. *Anapus ribos: Maironis ir istorinė Lietuva*. Vilnius: LLTI, 2012.

12. Speičytė, B. *Pilietinio tautiškumo tradicija Lietuvoje XIX a. pradžioje. Literatūra* 2002, 44 (1), p. 70–93. Prieiga per internetą <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2002~1367180794003/DS.002.0.01.ARTIC>

13. Venclova, T. *Vilties formos: eseistika ir publicistika*. Vilnius: LRSL, 1991, p. 72–82, 130–138, 171–205, 247–254, 274–289.

Metodinė medžiaga:

1. *Amžininkai*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

<http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/A/1687/amzininkai/archyvas>

2. *Amžių šešėliuose*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/A/1743/amziu_seseliuose/archyvas

3. *Atmintis*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

<http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/A/1693/atmintis/archyvas>

4. Muzikos grupės „Skylė“ albumas „*Broliai*“. 1944–1953 m. Lietuvos laisvės kovų dalyviams atminti. Kompaktinė plokštelė, 2010.

5. *Būtovės slėpiniai*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/B/1696/butoves_slepiniai/archyvas

6. *Gyveno senelis ir bobutė*. Dokumentinis-animacinis filmas, rež. G. Beinoriūtė, 2007.

7. *Kai aš buvau partizanas*. Vaidybinis filmas. Rež. V. V. Landsbergis, 2008.

8. *Knygnešys*. Kostiuminė drama, 2011, rež. J. Trukanas.

Prieiga per internetą: <http://www.youtube.com/watch?v=G8byTZ60pjQ>

9. *Knygnešiai*. Kūrybinė dokumentika, rež. J. Cullinane, 2010.

10. *Kultūros archyvai*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/K/1575/kulturos_archyvai/archyvas

11. *Nematomas frontas*. Dokumentinis filmas, rež. V. Sruoginis ir J. Ohmanas, 2013.

12. *Paskutinis*. Dokumentinis filmas, rež. A. Maceina, 2010. Prieiga per internetą:

<http://www.youtube.com/watch?v=EeAfiluMxQo>

13. *Sąjūdžio dešimtmetis*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/S/1834/sajudzio_desimtmetis/archyvas

14. *Smogikai*. Dokumentinis filmas, rež. J. Ohmanas, 2008.

15. *Tapatybė.lt*. LRT laidos. Prieiga per internetą:

<http://www.lrt.lt/mediateka/laidos/T/1787/tapatybe.lt/archyvas>

<p>16. <i>Už Laisvę, Tėvynę ir Tave</i>. Gražiausios Lietuvos partizanų dainos. Kompaktinė plokštelė, 2007.</p> <p>17. <i>Vienui vieni</i>. Vaidybinis istorinis filmas. Rež. J. Vaitkus, 2004. Prieiga per internetą: http://www.youtube.com/watch?v=5rNJ2OWznSA</p>		
--	--	--

<p>4. Pilietiško ir pilietinės bendruomenės ugdymo strategijos</p>	<p>Mokymosi forma</p>	<p>Trukmė</p>
<p>Paskaitoje aptariamos Vakarų visuomenėse veikusios ir veikiančios skirtingos pilietiško ir pilietinės bendruomenės ugdymo strategijos. Taip pat apibendrinama Lietuvos pilietiško ugdymo tradicija. Remiantis atliktais tyrimais, iškeliamos pagrindinės pilietiško ugdymo problemos, išryškunami svarbiausi dabarties iššūkiai. Svarstoma, kokia Lietuvos visuomenės ar mokyklos pasirinkta strategija būtų veiksmingiausia.</p> <p>4.1. „Skandinaviškoji strategija“ Pilietiško ugdymas. Tai demokratinės kultūros kūrimas (is) mokyklos bendruomenėje. Jo pranašumai ir trūkumai.</p> <p>4.2. „Prancūziškoji strategija“. Pilietiško ugdymas integruotas į istoriją ir visus kitus mokomuosius dalykus. arba kitaip galima pavadinti <i>Cross- curriculum</i> strategija. Jos privalumai ir silpnybės.</p> <p>4.3. „Amerikietiškoji strategija“. Ryškiai atskirtas pažintinis mokinių pilietinis veikimas dalykų pamokose, pavyzdžiui, „<i>Social Studies</i>“, „<i>History and US Government</i>“ nuo praktinio pilietinio veikimo, pavyzdžiui, „<i>Service Learning</i>“. Strategijos netolygumai ir pranašumai.</p> <p>4.4. „Angliškoji strategija“. Pilietiško ugdymas integruotas į istoriją ir nuo 2001 metų pradėtas dėstyti atskiras privalomas dalykas „<i>Cizenship education</i>“.</p> <p>4.5. „Olandiškoji strategija“. Atskiras pasirenkamasis dalykas „<i>Matchappelijer</i>“ dėstytas 1973–2003 metais. Dabar pilietiško ugdymas paliktas labiau kaip socialinė veikla. O pažintinis komponentas integruotas į istoriją ir politologiją.</p> <p>4.6. Lietuvos pilietiško ugdymo tradicija ir galimas jos atnaujinimas. Konceptualių dokumentų aptarimas, tyrimų, rodančių dabartinę ugdymo būklę, pristatymas. Kokia strategija pilietiško ugdymą Lietuvoje padarytų paveikesnį: ką verta tobulinti?</p> <p>Literatūra:</p> <p>1. Aisley, J., Schulz, W., Friedman, T. <i>ICCS 2009 Encyclopedia: Approaches to Civic And</i></p>	<p>Paskaita</p>	<p>2 val.</p>

<p><i>Citizenship Education Around the world</i>. Amsterdam: IEA, 2013. Prieiga per internetą: http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICCS_2009_Encyclopedia.pdf</p> <p>2. Amadeo, J., Torney-Purta, J., Lehman, J., Husfeldt, V., Nikolova, R. <i>Civic Knowledge and Engagement: An IEA Study of Upper Secondary Students in Sixteen Countries</i>. Amsterdam: IEA, 2002. Prieiga per internetą: http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/CIVED_Phase2_Upper_Secondary.pdf</p> <p>4. Zaleskienė, I. <i>Dirbame kartu/Somenwerken</i>. Vilnius: Esinija, 2002.</p> <p>5. Žiliukaitė, R., Stonkuvienė, I., Šupa, M., Petronytė, I. (2012). Pilietiškumo ugdymo būklės kokybinis tyrimas: Tyrimo ataskaita, Prieiga per internetą: http://www.civitas.lt/admin/get_file.php?id=162</p> <p>5. Putnam, R. <i>Kad demokratija veiktų</i>. Vilnius: Margi raštai, 2001.</p> <p>6. Lukšienė, M. <i>Jungtys</i>. Vilnius: Alma littera, 2000, p. 60-69.</p> <p>7. Mickūnas, A. <i>Mokykla, mokytojai, mokiniai</i>. Vilnius: Versus aureus, 2014.</p> <p>8. <i>Pagrindinės mokyklos Bendroji programa. Socialinis ugdymas. Pilietiškumo ugdymas: pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas</i>. 2008. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Socialinis-ugdymas.pdf</p> <p>9. <i>Ilgalaikė tautinio ir pilietinio ugdymo programa</i>. 2006. Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/lite/ta/19704</p> <p>10. Donskis, L. <i>Pilietinis ugdymas: Bendrojo lavinimo mokyklų 10 klasės vadovėlis</i>. Vilnius: Versus Aureus, 2010.</p> <p>11. Petty G. <i>Šiuolaikinis mokymas</i>. Vilnius: Tyto alba, 2006.</p>		
<p>Galimos seminaro temos: „Kokiomis Vakarų visuomenių pilietiškumo ugdymo patirtimis Lietuva rėmėsi sėkmingai, kokiomis vertėtų remtis?“, „Dabartinė pilietiškumo ugdymo būklė Lietuvoje: tyrimų rezultatų, esminių problemų ir jų sprendimų aptarimas“.</p> <p>Dėstytojo pasirinktos seminaro temos išskleidimas.</p>	Seminaras	2 val.

5. Mokyklos kaip Mažosios Respublikos kūrimas	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Paskaitoje pristatoma mokyklos kaip Mažosios Respublikos idėja, apžvelgiama tokios idėjos sklaida ir įgyvendinimo patirtis vykdant projektą „Kuriame Respubliką“ Lietuvos mokyklose. Supažindinama su pagrindinėmis pilietinėmis veiklomis mokyklos respubliką kuriant.</p> <p>5.1. Bendruomenės susitarimai dėl jų telkiančių vertybių, bendros veiklos siekių. Kodėl svarbu klasės, mokyklos bendruomenei dėl vertybių ir siekių susitarti? Kokiais konkrečiais būdais tokių susitarimų siekiama?</p> <p>5.2. Bendrų taisyklių kūrimasis kartu ir jų laikymasis. Kodėl Mažosios Respublikos piliečiams svarbu dalyvauti teisėkūroje? Kaip kuriamos ir tobulinamos bendros taisyklės: būrelio, draugijos, klubo, klasės, mokyklos įstatai, statutas? Kokius dalykus būtina į taisykles surašyti: kokias narių teises ir pareigas apibrėžti?</p> <p>5.3. Mokyklos savivalda. Kaip pasirinkti veiksmingą jos struktūrą, kaip ją kartu susikurti ir stiprinti. Ką daryti, kad savivalda nebūtų formali, kad veiktų kaip bendrų sprendimų priėmimo būdas?</p> <p>5.4. Ugdymo principai, turiniai ir jų ryšys su bendruomenės kūrimu. Kodėl svarbu suderinti pačius ugdymo tikslus, principus, turinį su kuriamos mokyklos respublikos vertybėmis ir siekais? Kokiais būdais tai daryti? Kaip sklandžiai jungti formalų ugdymą, jo turinį su pilietinėmis bendruomenės veiklomis? Mokyklos bendruomenę telkiančių ir ugdančių tradicijų kūrimas ir puoselėjimas. Mažosios Respublikos ir Lietuvos Respublikos ryšių mezgimas ir stiprinimas.</p> <p>Literatūra:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Piliečių bendruomenė mokykloje: neformalaus ugdymo gairės. Projekto „Kuriame Respubliką“ patirtys.</i> Vilnius: Lodvila, 2015 2. Bukavickaitė, A., Duoblys, G. <i>Savivaldos gidas. Mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje.</i> Vilnius, 2009. Prieiga per internetą: http://www.jrd.lt/jrd-veiklos-naujienos/leidinys-savivaldos-gidas-mokiniu-savivaldos-organizavimas-ir-vadyba-mokykloje 3. <i>Antikorupcinio ugdymo galimybės bendrojo lavinimo mokykloje.</i> Vilnius, 2005. 4. Dukynaitė, R. <i>Bendruomenės kūrimo gimnazijoje problemos.</i> // <i>Pedagogika.</i> T. 60. Vilnius: Edukologija, 2002. Prieiga per internetą: http://www.lvb.lt/primolibrary/libweb/action/diDisplay.do?vid=LDB&docId=TLITLIJ.04~2002~1367156902213&fromSitemap=1&afterPDS=true 	Paskaita	2 val.

<p>5. Bėkšta, A., Lukošūnienė V., <i>Mokomės dialogo. Kaip susikalbėti piliečiams, organizacijoms ir kultūroms</i>. Vilnius, 2005.</p> <p>6. <i>Mokinių savivaldos įtaka socializacijos procesams. Tyrimo ataskaita</i>. Kaunas, 2006. Prieiga per internetą: http://old.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/mok_saviv_itaka.pdf</p> <p>7. <i>Simuliacinės mokymo priemonės taikymas socialinių įgūdžių ugdymui. Metodinis vadovas</i>. Kaunas, 2011. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_SMP_priemone_Renkuosi_a_s.pdf</p>		
<p>Galimos seminaro temos: „Klasės bendruomenės susitarimai dėl bendrų vertybių ir tikslų: kaip jų pasiekti?“, „Mokyklos tradicijų puoselėjimo ir kūrimo būdai“, „Mokinių savivaldos modeliai ir jų veikimas“, „Dalyko pamokų turinys ir pilietinės veiklos: kaip derinti ir siekti vienovės?“, „Mažosios Respublikos bendradarbiavimo su vietos bendruomene modeliai“.</p> <p>SEMINARAS. „Mokinių savivaldos modeliai ir jų veikimas“</p> <p>Savivaldos organizavimas mokykloje yra viena iš bendruomenės kūrimo mokykloje būdų. Mokiniamis įgyvendinant šį uždavinį reikalinga ir svarbi yra mokytojo pagalba. Tad reikalinga teoriškai ir praktiškai susipažinti su mokinių savivaldos modeliais. Seminaro metu naudojantis simuliacijos metodu studentai susipažįsta su savivaldos mokykloje modeliais. Imituojami mokinių tarybos rinkimai bendrojo lavinimo mokykloje.</p> <p>Pagrindiniai klausimai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pagrindiniai savivaldos modeliai bendrojo lavinimo mokyklose ir mokinių savivaldos institucijos. 2. Mokinių savivaldos organizavimo pasiekimai ir problemos. <p>Praktinės užduotys:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Remiantis metodine medžiaga ir pasinaudojus simuliacijos metodu organizuoti ir vykdyti mokinių tarybos rinkimus. 2. Sudaryti organizacinį komitetą ir pasiskirstyti vaidmenimis. 3. Seminaro pabaigoje reflektuoti savo „atliktą vaidmenį“. 	Seminaras	2 val.

6. Pilietiško ugdymas įvairių dalykų pamokose	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Visų dalykų mokytojai yra svarbūs ugdant pilietinę bendruomenę. Mokyklos bendruomenės pilietiškas daug priklauso nuo pilietinių kiekvieno mokytojo nuostatų ir laikysenų, nuo mokytojų sugebėjimo bendradarbiauti ir pilietišškai veikti bendruomenėje. Todėl svarbu kiekvienam būsimam mokytojui įgyti pilietiško ugdymo gebėjimų, žinoti, kaip būtų galima mokiniams atskleisti dėstymo dalyko pilietinį potencialą, susieti jį su pilietinėmis mokinių veiklomis.</p> <p>Socialinė pilietinė kompetencija – viena iš bendrųjų kompetencijų, kurių ugdymas turi būti integruojamas į visų dalykų ugdymo turinį, todėl svarbu, kad visų dalykų mokytojai būtų pasirengę tapti aktyviais pilietinės bendruomenės kūrimo dalyviais ir organizatoriais. Siekiama, kad šioje temoje siūlomi svarstyti teoriniai klausimai ir praktinės veiklos gairės atskleistų įvairių mokomųjų dalykų teikiamas galimybes ugdyti pilietinę bendruomenę. Šias galimybes siūloma aptarti skatinant įvairias studentų tarpdalykinio bendradarbiavimo formas, siūlant kurti integruotus didaktinius modelius, taikyti aktyvius ir interaktyvius mokymo(si) metodus.</p> <p>Temą sudaro teoriniai klausimai ir praktinės veiklos gairės. Teorinius šios temos aspektus (jie detalizuoti potemėje 6.1. <i>Mokymo kultūros reikšmė pilietinės bendruomenės ugdymui(si)</i>) siūloma aptarti paskaitoje (2 val.). Juos studentai galėtų gilinti savarankiškai skaitydami ir analizuodami nurodytą literatūrą bei atlikdami praktines užduotis (žr. potemę 6.2. <i>Pilietinio ugdymo turinys ir metodai įvairių dalykų pamokose</i>) – 4 val. Rekomenduojama studentams siūlyti atlikti 1–2 praktines užduotis pasirinktinai: planuoti vieną pamoką, pamokų ciklą, parengti dalykinį arba tarpdalykinį projektą, kuriame būtų integruotas pasirinktų dalykų ir socialinio pilietinio ugdymo turinys.</p> <p>6.1. Mokymo kultūros reikšmė pilietinės bendruomenės ugdymui(si). Mokytojo vaidmenų kaita. Mokymo kultūros samprata: turinys (mokytojų bendruomenės tikslai, vertybės, požiūriai, įsitikinimai, veiklų atlikimo būdai) ir forma (bendruomenės narių tarpusavio santykių modeliai ir jungimosi į grupes formos). Pilietinės bendruomenės ugdymo(si) galimybės atsižvelgiant į mokymo kultūrą: individualistinę, bendradarbiavimo, tariamo kolegialumo, balkanizacijos, judančios mozaikos (pagal A. Hargreaves). Kokia / kokios mokymo kultūros palankiausias pilietinės bendruomenės ugdymui(si) mokykloje / klasėje, kokios mokymo(si) formos ir metodai / strategijos veiksmingiausi/ios?</p> <p>Mokytojo vaidmuo žinių visuomenėje: kokias funkcijas mokytojas atlieka ir / arba turėtų atlikti? Kaip pasikeitė mokytojo vaidmuo nuo XX a. pirmosios pusės, kai jis buvo bene vienintelis kaimo šviesulys, iki šių dienų? Koks yra mokytojo vaidmuo bendruomenėje? Kodėl mokslas yra vertingas ir naudingas kuriant bendruomenes, kaip jis gali padėti</p>	Paskaita	2 val.

<p>išspręsti kylančias problemas?</p> <p>Kokios pilietiškumo ugdymo koncepcijos reikia šiuolaikinei mokyklai? Pilietinio ugdymo turinys ir formos šiuolaikinėje mokykloje (integralus požiūris). M. Lukšienės koncepcija. <i>Pilietiškumo ugdymo integruojamoji programa</i>: samprata, tikslas ir uždaviniai, mokinių pasiekimai, programos santykis su bendrosiomis programomis. Kiekvieno mokomojo dalyko reikšmė ugdant pilietinę visuomenę. Pilietinio ugdymo turinys įvairių dalykų pamokose, socialinės pilietinės kompetencijos ugdymo(si) būdai. Dialogo ir polilogo, mokinių patirties ir mąstymo svarba ugdant demokratinę ir pilietinę visuomenę. Aktyvūs ir interaktyvūs ugdymo(si) metodai: diskusija, debatai, projektinė tiriamoji ir kūrybinė veikla.</p> <p>Pagrindinė literatūra:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hargreaves A. <i>Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje</i>. Vilnius: Homo liber, 2008, p. 19– 42; 155–180. 2. Lukšienė M. <i>Jungtys</i>. Vilnius: Alma littera, 2000, p. 60–69. 3. McLaughlin T. H. <i>Šiuolaikinė ugdymo filosofija: demokratiškumas, vertybės, įvairovė</i>. Kaunas: Technologija, 1997, p. 72– 89. 4. Mickūnas A. <i>Mokykla, mokytojai, mokiniai</i>. Vilnius: Versus aureus, 2014, p. 158–178. <p>Papildoma literatūra:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dewey J. <i>Demokratija ir ugdymas: įvadas į ugdymo filosofiją</i>. Klaipėda: Baltic Printing House, 2013/ 2014, p. 41–50, 93–107, 149–159. 2. Duoblienė L. <i>Ideologizuotos švietimo kaitos teritorijos</i>. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2011, p. 197–210. 3. Donskis L. <i>Be pykčio. Vienerių metų minčių žemėlapis</i>. Vilnius: Versus aureus, 2006, p. 177–181. 4. Ohmanas J. <i>Lietuvos naratyvas mokykloje</i>. Literatūra ir menas 2014-07-11 (3482). Prieiga per internetą: http://literaturairmenas.lt/2014-07-11-nr-3482/1897-publicistika/2988-jonas-ohmanas-lietuvos-naratyvas-mokykloje 5. <i>Pilietiškumo ugdymo integruojamoji programa</i>, 2008. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pagrindinis_ugdymas_pilietiskumo_ugdymas_bendrosios_nuostatos_i.aspx 6. <i>Vidurinio ugdymo bendrosios programos</i>. Priedas. Bendrųjų kompetencijų ugdymas, 2011. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/vidurinis_ugdymas_bendras_2.aspx 		
<p>6.2. Pilietinio ugdymo turinys ir metodai įvairių dalykų pamokose. Šioje potemėje siūlomos praktinės veiklos gairės, kaip integruoti dalyko ir socialinio pilietinio ugdymo</p>	Seminara	4 val.

<p>turinį įvairių dalykų pamokose, stiprinti formalaus ir neformalaus ugdymo ryšius. Programoje daugiau detalizuojamos praktinės veiklos gairės būsimiesiems lietuvių kalbos ir istorijos mokytojams (žr. 6.2.1 ir 6.2.2). Kitų dalykų ir „Pilietiškumo pagrindų“ būsimiesiems mokytojams pateikiamos bendresnio pobūdžio gairės (žr. 6.2.3 ir 6.2.4).</p> <p><i>Galimos atsiskaitymo formos:</i> Pamokos arba pamokų ciklo planas; Tiriamojo / kūrybinio projekto planas (individualus ir grupinis darbas).</p> <p><i>Mokymo(si) metodai:</i> darbas dalykinėse / tarpdalykinėse grupėse: pamokų ciklų planavimas, mokymo(si) situacijų modeliavimas, vaidmenų atlikimas, recenzavimas, diskusija, refleksija.</p> <p>6.2.1. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai lietuvių kalbos ir literatūros pamokose (Lietuvių filologijos studentams). <i>Lietuvių filologiją</i> studijuojantiems būsimiesiems mokytojams siūlomos integruoto dalykinio (lietuvių kalbos ir literatūros) ir socialinio pilietinio ugdymo kryptys teikia daug laisvės savarankiškai ir kūrybiškai modeliuoti ugdymo procesą, ieškoti įvairių ugdymo turinio integravimo formų ir būdų. Siekiama, kad studentai stiprintų mokinių pilietinę ir kultūrinę savimonę įtraukdami juos į aktyvią literatūrinę ir kultūrinę veiklą. Siūlomos šios integruoto ugdymo kryptys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pilietinių vertybių raiška praeities ir dabarties lietuvių ir visuotinėje literatūroje (kultūroje); • lietuvių literatūros klasikos ir šiuolaikinių tekstų, perteikiančių tautinę ir politinę bendruomenę telkiančias, jos tapatybei svarbias reikšmes, idėjas, vertybes, simbolinius vaizdinius, analizė ir interpretacija; • šiuolaikinės kultūros reiškinių refleksija ir jų kritinis vertinimas; • kultūrinės tradicijos tyrinėjimas, puoselėjimas ir kūrimas. <p>Kiekviena iš šių ugdymo krypčių detalizuojama siūlant galimus svarstyti, tyrinėti aspektus, rekomenduojant didaktinės veiklos gaires ir praktines užduotis. Studentai gali savo nuožiūra susiformuluoti jiems aktualius klausimus, konkretinti siūlomus aspektus, laisvai pasirinkti ugdymo turinį (kūrinius, metodus / strategijas). Planuojant veiklas svarbu atsižvelgti ir į Pagrindinio ir vidurinio ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros bendrosiose programose apibrėžtas privalomas ugdymo turinio apimtis.</p> <p>Rekomenduojama siūlomas praktines užduotis atlikti dirbant dalykinėse ir / ar tarpdalykinėse grupėse, mokytis planuoti įvairias trumpalaikes ir / ar ilgalaikes ugdymo(si) veiklas, integruojant dalyko ir socialinio pilietinio ugdymo turinį. Šios praktinės veiklos skatintų studentus konstruktyviai bendradarbiauti, geriau suvokti skirtingų mokomųjų dalykų ryšius, ugdytis visuminį suvokimą.</p> <p>Mokant(is) planuoti pilietinio ugdymo veiklas pamokose, siūloma remtis tiek klasikiniu, tiek laisvojo ugdymo nuostatomis: stiprinti lietuvių kalbos ir literatūros sąsajas su etika, istorija, menais ir kitais dalykais, taikyti tiek tradicinius teksto analizės ir interpretavimo, tiek</p>	s	
--	---	--

<p>aktyvius ir interaktyvius mokymo(si) būdus, atsižvelgti į mokinių poreikius ir mokymosi galimybes, skatinti konstruktyvų bendradarbiavimą, ugdyti iniciatyvumą ir atsakomybę už savo mokymą(si), t.y. sudaryti galimybes patiems numatyti veiklos tikslus, planuoti, kelti klausimus, diskutuoti, pasirinkti veiklos būdus, įsivertinti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pilietinių vertybių raiška praeities ir dabarties lietuvių ir visuotinėje literatūroje (kultūroje). Pamokos arba pamokų ciklo planavimas.</i> <p>Siūloma analizuoti klasikos ir šiuolaikinės lietuvių ir visuotinės literatūros kūrinius ir tekstus, kurie skatintų diskutuoti apie laisvę, teisingumą, žmonių lygybę ir jų teises, toleranciją, individualumo ir bendruomeniškumo santykį, pilietinių vertybių reikšmę asmens, tautos, visuomenės ir valstybės gyvenime.</p> <p>Planuodami lietuvių kalbos arba literatūros pamoką ar rengdami teminį-probleminį pamokų ciklą, studentai galėtų mokytis rengti užduotis, kreipiančias mokinius analizuoti ir apmąstyti pilietinių vertybių raišką įvairių laikotarpių literatūros kūriniuose ir kultūros žodiniuose bei vaizdiniuose tekstuose (esė, memuaruose, dienoraščiuose, laiškuose, biografijose, teatre, kine ir pan.). Rekomenduojama išryškinti praeities ir dabarties tekstų dialoginį ar poleminį santykį, požiūrių, interpretacijų įvairovę, pasitelkiant diskusijų ir kitus interaktyvius metodus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Šiuolaikinės kultūros reiškinių refleksija ir jų kritinis vertinimas. Pamokos arba pamokų ciklo planavimas.</i> <p>Planuodami pamoką ar pamokų ciklą, studentai galėtų rengti užduotis ir mokymo(si) medžiagą, skatinančią mokinius aptarti aktualias pasaulio / savo šalies / regiono kultūros problemas. Galimi šie aspektai: kalba ir tauta / valstybė, mažųjų tautų kalbų, kultūrų likimai globaliame pasaulyje, daugiakultūriškumas (jo istorija ir dabartis), tapatybės suvokimas (asmeninė – tautinė – europinė / kosmopolitinė tapatybė), menas / literatūra (kultūra) ir politika, kultūra ir komercija, kultūra ir propaganda ir pan.</p> <p>Svarbu, kad mokymo(si) veiklos padėtų mokiniams ugdytis gebėjimus konstruktyviai spręsti problemas, kritiškai mąstyti, išreikšti savo pilietines nuostatas naudojant įvairius žodinės ir vaizdinės komunikacijos būdus (pavyzdžiui, rengiant radijo laidas ar TV reportažus, publikuojant spaudoje ar internete savo kritinius, poleminius straipsnius ar interviu, sukuriant kultūrinę reklamą, plakatą, organizuojant viešą diskusiją ar debatus, sakant viešąsias kalbas kultūriniuose renginiuose, rašant viešus laiškus, peticijas ir pan.). Šių veiklų rezultatai galėtų būti pristatomi ne tik klasėje, bet ir viešuose bendruomenės renginiuose, publikuojami mokyklos internetinėje svetainėje, laikraštyje ir pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kultūrinės tradicijos tyrinėjimas, puoselėjimas ir kūrimas. Ilgalaikės tiriamosios ar kūrybinės mokymosi veiklos planavimas ir organizavimas taikant projekto metodą.</i> <p>Siūloma, bendradarbiaujant su kitų dalykų būsimaisiais mokytojais, mokytis planuoti ilgalaikio mokymosi veiklas, skatinančias mokinius tyrinėti savo regiono / miesto / kaimo kultūrinę (ir socialinę, gamtinę) aplinką, ryškiausių Lietuvos ir pasaulio kultūros (ir įvairių</p>		
--	--	--

<p>mokslo, švietimo, sporto ir kitų sričių) asmenybių indėlį į pilietinės visuomenės kūrimą(si) ir vystymąsi, kūrybiškai plėtoti ir kurti kultūros tradicijas.</p> <p>Taikydami projekto metodą, studentai turėtų daugiau galimybių įtraukti mokinius į aktyvią tyrinėjimo ar kūrybinę veiklą.</p> <p>Atlikdami tiriamąsias užduotis, mokiniai turėtų daugiau galimybių mokytis neformaliose edukacinėse aplinkose (bibliotekose, muziejuose ir pan.), tiesiogiai pažinti savo kultūrinę (ir socialinę, gamtinę) aplinką, rinkdami ir tyrinėdami autentišką medžiagą, susitikdami su kultūros (ir mokslo, sporto) žmonėmis, imdami iš jų interviu ir pan.</p> <p>Siekdami įtraukti mokinius į kūrybišką kultūrinio paveldo puoselėjimą ir savų kultūros tradicijų kūrimą, studentai turėtų numatyti aktyvią kūrybinę veiklą formalioje ir neformalioje aplinkoje (pavyzdžiui, mokymąsi kurti įvairių žanrų meninius tekstus, filmų scenarijus, vaidinimus, pažintinius filmus, interneto svetaines, parengti ir išleisti el. knygą, organizuoti pažintines ekskursijas savo bendruomenei ir mokyklos svečiams, kūrybinius sambūrius, kultūrinius renginius ir pan.).</p> <p>6.2.2. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai istorijos pamokose (Istorijos studentams).</p> <p><i>Istoriją</i> studijuojantiems būsimesiems mokytojams siūlomos integruoto dalykinio (istorijos) ir socialinio pilietinio ugdymo kryptys teikia daug laisvės savarankiškai ir kūrybiškai modeliuoti ugdymo procesą, ieškoti įvairių ugdymo turinio integravimo formų ir būdų. Siekiama, kad studentai stiprintų mokinių pilietinę ir kultūrinę savimonę įtraukdami juos į aktyvią kraštotyrinę, kultūrinę, savivaldos stiprinimo, klasės ir mokyklos bendruomenės kūrimo veiklą. Siūlomos šios integruoto ugdymo kryptys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos ir pasaulio istorijos reikšmingiausių patirčių pilietinis aktualizavimas, pilietinių vertybių ir idėjų raiška, jų gynimas Lietuvos visuomenės gyvenime praeityje ir dabar, apmąstyti politinės lietuvių ir Lietuvos tautos formavimosi patirtys; • šiuolaikinės viešosios politikos reiškinių refleksija pasitelkus istorinius kontekstus ir jų kritinis vertinimas; • visuomeninės, politinės, kultūrinės Lietuvos tradicijos tyrinėjimas, puoselėjimas ir kūrimas. <p>Kiekviena iš šių ugdymo krypčių detalizuojama siūlant galimus svarstyti, tyrinėti aspektus, rekomenduojant didaktinės veiklos gaires ir praktines užduotis. Studentai gali savo nuožiūra susiformuluoti jiems aktualius klausimus, konkretinti siūlomus aspektus, laisvai pasirinkti ugdymo turinį (istorijos ir dabarties reiškinius, asmenybes, tekstus, metodus / strategijas). Planuojant veiklas svarbu atsižvelgti ir į Pagrindinio ir vidurinio ugdymo istorijos bendrosiose programose apibrėžtas privalomas ugdymo turinio apimtis.</p> <p>Rekomenduojama siūlomas praktines užduotis atlikti dirbant dalykinėse ir / ar tarpdalykinėse grupėse, mokytis planuoti įvairias trumpalaikes ir / ar ilgalaikes ugdymo(si) veiklas, integruojant dalyko ir socialinio pilietinio ugdymo turinį. Šios praktinės veiklos</p>		
---	--	--

<p>skatintų studentus konstruktyviai bendradarbiauti, geriau suvokti skirtingų mokomųjų dalykų ryšius, ugdytis visuminį suvokimą.</p> <p>Mokant(is) planuoti pilietinio ugdymo veiklas pamokose, siūloma remtis tiek klasikinio, tiek laisvojo ugdymo nuostatomis: stiprinti istorijos dalyko sąsajas su lietuvių kalba ir literatūra, etika, tikyba, menais ir kitais dalykais, taikyti aktyvius ir interaktyvius mokymo(si) būdus, atsižvelgti į mokinių poreikius ir mokymosi galimybes, skatinti konstruktyvų bendradarbiavimą, ugdyti iniciatyvumą ir atsakomybę už savo mokymą(si), t.y. sudaryti galimybes patiems numatyti veiklos tikslus, planuoti, kelti klausimus, diskutuoti, pasirinkti veiklos būdus, įsivertinti.</p> <p>Siūloma studentams nagrinėti tuos Lietuvos ir pasaulio istorijos epizodus, istorinius tekstus, istorinių asmenybių ir bendruomenių veiksmus, kurie skatintų diskutuoti apie laisvę, teisingumą, solidarumą, žmonių lygybę ir jų teises, toleranciją.</p> <p>6.2.3. Pilietiškumo ugdymo gairės kitų dalykų pamokose. Socialinio pilietinio ugdymo turinys gali būti integruojamas į daugelio mokomųjų dalykų (etikos, tikybos, geografijos, gamtos mokslų, dailės, muzikos, teatro ir kt.) ugdymo turinį. Remdamiesi siūlomomis gairėmis, studentai galėtų planuoti įvairias integruotas mokymosi veiklas, bendradarbiaudami tarpdalykinėse grupėse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • žymių Lietuvos mokslo, meno, švietimo, sporto ir kitų veiklos sričių žmonių indėlis į pilietinės ir politinės Lietuvos bendruomenės kūrimą(si) įvairiais istoriniais laikotarpiais, jų įsipareigojimas tautai, valstybei, gebėjimas priimti atsakingus sprendimus sudėtingose situacijose, jų autoriteto galia konsoliduojant tautą, visuomenę (straipsnių, viešųjų kalbų, vaizdo ir garso medžiagos analizė, refleksija ir vertinimas); • savo ir kitų kultūrų savitumo suvokimas, kultūrų ir požiūrių įvairovės pripažinimas – būsimieji meno dalykų, kitų gimtųjų ir užsienio kalbų mokytojai galėtų rengti bendrus edukacinius projektus, skatinančius mokinius geriau pažinti savo ir kitų šalių kultūros asmenybes, meną, kultūrą, suvokti jų savitumą kitų kultūrų kontekste, diskutuoti apie globalizacijos keliamus iššūkius tautinių ir politinių bendruomenių tapatybei, kultūrų įvairovei ir savitumui; susipažinti su žymiaisiais savo regiono kultūros, mokslo žmonėmis, menininkais, jų darbais (parengti interviu, organizuoti susitikimus, tyrinėti jų kūrybą, viešinti ir pan.); kūrybiškai plėtoti kultūros tradicijas (kurti įvairių meninių projektų scenarijus, siūlyti naujas idėjas, kaip viešosiose erdvėse kūrybiškai, savitai pristatyti kultūros paveldą, krašto mokslo pasiekimus, kurti naujas kultūros tradicijas ir pan.); • pilietinio sąmoningumo ir aktyvumo ugdymas, skatinant mokinius svarstyti ir spręsti aktualias Lietuvos Respublikos ir pasaulio socialines, politines, gamtos saugos problemas, organizuojant diskusijas, debatus, tiriamąją, pilietinę veiklą ir pan. <p>6.2.4. Pilietiškumo ugdymo turinys ir metodai „Pilietiškumo pagrindų“ dalyko pamokose. Studentams padedama susipažinti su pažintinio ir praktinio veikimo derme „Pilietiškumo pagrindų“ pamokose, formalaus ir neformalaus pilietiškumo ugdymo</p>		
---	--	--

integravimo būdais.

Pristatomos pilietiškumo ugdymo(si) metodikos ir aptariamas jų taikymas edukacinėse veiklose: pilietišką požiūrį ir „svarstomuosius“ gebėjimus ugdanti metodika; „struktūruota kontraversija“; veiklos klubo (įtraukiančio pedagogus, mokinius, jų tėvus, vietos bendruomenės atstovus ir institucijų pareigūnus) steigimas mokykloje kaip tiltas jungiantis formalias ir neformalias veiklas, ugdantis pilietinę bendruomenę.

Literatūra:

1. Buehl, D. *Interaktyviojo mokymosi strategijos*. Vilnius: Garnelis, 2004.
2. Petty, G. *Šiuolaikinis mokymas*. Vilnius: Tyto alba, 2006.
3. *Piliečius ugdančios istorijos pamokos. Projekto „Kuriame Respubliką“ siūlomi papildomi istorijos dalyko moduliai pilietiškumui ugdyti*. Vilnius: Lodvila, 2015.
4. *Piliečius ugdančios lietuvių kalbos ir literatūros pamokos. Projekto „Kuriame Respubliką“ siūlomi papildomi lietuvių kalbos ir literatūros dalyko moduliai pilietiškumui ugdyti*. Vilnius: Lodvila, 2015.
5. Senge, P. *Besimokanti mokykla. Knyga praktikui. Versa / The Book*, 2008, p.108–157, 496–502.
6. *Sėkmingo mokymosi link: mokyklų tobulinimo programos A komponento „Mokymo ir mokymosi sąlygų gerinimas Lietuvos pagrindinėse mokyklose“ dalinio komponento „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas“ I etapo patirtis (2002–2004 metai)*. Vilnius: Sapnų sala, 2004, p. 27–35, 53–90.
5. Silver, H. F. *Mokytojas strategas: kaip kiekvienai pamokai pasirinkti tinkamą, tyrimais pagrįstą mokymo metodą*. Vilnius: International School, 2012.
6. Cowan, P. Maitles, H. *Teaching Controversial Issues in the Classroom. Key Issues and Debates*. Continuum, 2012.
7. Hess, D. E. *Controversy in the Classroom. The Democratic power of discussion*. Taylor and Francis, Routledge, 2009.
8. Zaleskienė, I. *Svarstymai demokratijoje ir pilietinė edukacija*. // *Acta Paedagogica Vilnesia*. T. 15. Vilnius: VU leidykla, 2006, p. 212-222.
9. Zaleskiene, I. *Citizenship Education: Lithuanian mapping*. // *Journal of Social Science Education: Social Science Literacy II: In Search for Basic Competences and Basic Concepts for Testing and Diagnosing Political and Economic Literacy*. 2011, Volume 10, Number 3, p. 74-80. Prieiga per internetą: <http://www.jsse.org/2011/2011-3/pdf/zaleskene-3-jsse-2011>
10. *Pilietinės kompetencijos pagrindai. Mokytojo knyga*. Totoraitis, R., Degėsys, L. (sud.).

Vilnius: Kronta, 2006.

11. *Learning to Teach Citizenship in the Secondary School*. Edited by Georon, L. Routledge, 2003.

Vaizdinė medžiaga:

1. Collard, P. *Muziejai ir bibliotekos kaip įtraukiančios mokymosi erdvės*. Prieiga per internetą: <http://www.youtube.com/playlist?list=PLgmAVOv3Lv3EiBP9i2Tf1INFrJcN-0dcZ>

2. Jenkins, H. *Apie aktyvaus dalyvavimo kultūrą ir visuomeninę veiklą*. 2013. Prieiga per internetą: <http://www.youtube.com/watch?v=2QdHUCQnLVc&list=PLgmAVOv3Lv3FmtmM5m11GrIIOMisQxfer&index=11>

3. Kahl, R. *Lavinimas ir gabumai*. 2011. Prieiga per internetą: http://www.youtube.com/watch?v=zstLTxqP_g&list=PLgmAVOv3Lv3FmtmM5m11GrIIOMisQxfer

4. Kahne J. *Apie skaitmeninių medijų įtaką politiniam aktyvumui*. 2013. Prieiga per internetą: <http://www.youtube.com/watch?v=EWSqllt7hts&index=12&list=PLgmAVOv3Lv3FmtmM5m11GrIIOMisQxfer>

5. *Mokykla kaip besimokančiųjų bendruomenė*. Prieiga per internetą: <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/mokyklos-bendruomenes-veikla-ugdant-kompetencijas/>

6. *Mokinių ir mokytojų partnerystė*. Prieiga per internetą: <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/mokyklos-bendruomenes-veikla-ugdant-kompetencijas/mokiniu-ir-mokytoju-partneryste/>

7. Pilietinio ugdymo projekto „Kuriame Respubliką“ edukaciniai filmai pilietinio ugdymo pamokoms ir neformalioms pilietinėms veikloms mokykloje. Prieiga per internetą: <http://kuriamerespublika.lt/vaizdo-irasu-galerija/117>

8. Projekto „Sedos ežero tyrimas“ rezultatų pristatymas. Prieiga per internetą: <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/filmuota-medziaga/klipas-projekto-sedos-ezero-tyrimas-/145>

7. Pilietiškumo ugdymas(is) neformalioje veikloje	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Paskaitoje aptariamos pilietiškumo ugdymo neformalia veikla ypatumai ir būdai. Pabrėžiama būtinybė veiksmingai derinti neformalias pilietines veiklas su pamokų turiniu ir veiklomis pamokose.</p> <p>7.1. Mokinių neformaliosios veiklos kaip holistinis (visuminis) ugdymas(is). Neformaliojo ugdymo sampratos Lietuvos ir Europos Sąjungos šalių edukaciniuose kontekstuose. Neformaliojo ugdymo svarba ir jo ypatumai. Dėmesys šiam ugdymui konceptualiuose švietimo dokumentuose. Jo vaidmuo nacionalinėje švietimo sistemoje. Vaikų ir jaunimo neformaliosios veiklos reglamentavimas nacionaliniuose švietimo dokumentuose (Švietimo įstatymas, 2011; Bendrosios programos, 2008, 2011): formalaus ir neformalaus ugdymo integravimo galimybės;</p> <p>7.2. Lietuvos vaikų ir jaunimo pilietinės galios, pilietinis aktyvumas. Nacionalinių ir tarptautinių tyrimų duomenų analizė. Mokinių pilietinių galių plėtojimo perspektyvos neformalia veikla.</p> <p>7.3. Neformalaus pilietiškumo ugdymo strategijos, metodai ir formos. Ilgalaikiai pilietiškumo ugdymo projektai, mokyklos savivalda, vaikų ir jaunimo organizacijos, projektinė veikla, socialinė veikla, draugijų ir klubų veikla, savišvieta ir tiriamoji veikla, klasės, mokyklos kaip pilietinės bendruomenės kūrimas jų derinimas su dalykų pamokomis. Konkretūs projekto „Kuriame Respubliką“ pavyzdžiai.</p> <p>Literatūra:</p> <p>1. <i>Pagrindinės mokyklos Bendroji programa. Socialinis ugdymas. Pilietiškumo ugdymas: pasiekimai, turinio apimtis, vertinimas.</i> 2008. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Socialinis-ugdymas.pdf</p> <p>2. <i>Piliečių bendruomenė mokykloje: neformalaus ugdymo gairės. Projekto „Kuriame Respubliką“ patirtys.</i> Vilnius: Lodvila, 2015.</p> <p>3. Bukavickaitė, A., Duoblys, G. <i>Savivaldos gidas. Mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje.</i> Vilnius, 2009. Prieiga internetu: http://www.jrd.lt/jrd-veiklos-naujienos/leidinys-savivaldos-gidas-mokiniu-savivaldos-organizavimas-ir-vadyba-mokykloje</p>	Paskaita	2 val.

<p>Galimos seminaro temos: „Inovatyvios neformalios pilietinės veiklos: jų modelių imitacinis išmėginimas“; „Projekto „Kuriame Respubliką“ veiklų kritinė analizė: sėkmingų veiklų adaptavimo ir sklaidos aptarimas“.</p> <p>Dėstytojo pasirinktos temos detalizavimas.</p>	Seminara s	2 val.
--	---------------	--------

8. Pilietinės bendruomenės ugdymas - kaip atsakas į šiandienos iššūkius	Mokymosi forma	Trukmė
<p>Paskaitoje glaustai apibendrinamos kurso žinios ir susiejamos su dabartinei Lietuvos visuomenei, politinei bendruomenei tenkančiais iššūkiais, iškilusiomis jos raidos problemomis. Aptariama, kaip būtų galima į šiuos iššūkius mėginti atsakyti švietimo priemonėmis – kryptingiau ugdant savarankišką pilietinę ir politinę bendruomenę.</p> <p>8.1. Lietuvos pilietinės ir politinės bendruomenės būklė. Tyrimo duomenų analizė. Raidos tendencijų ir perspektyvų aptarimas. Dabarties visuomenė: neįveiktos kolonijinės praeities bei globalizacijos keliami iššūkiai (irstantis visuomenės moralinis audinys, politinis susvetimėjimas, socialinių ryšių silpnėjimas, atskirties didėjimas, emigracija, menka pilietinė galia). Mokyklos bendruomenės laikysenos šių iššūkių akivaizdoje.</p> <p>8.2. Pilietinės bendruomenės ir vartotojiškos visuomenės sankirtos. Vertybių konfliktas. Galimi jo sprendiniai mokyklos bendruomenėje. Asmeninių apsisprendimų ir laikysenų svarba. Pilietinės tautos ginant laisvos ir solidarios bendruomenės pagrindus galimybes.</p> <p>8.3. Įtampų tarp technokratinio valdymo ir piliečių savivaldos. Ką ir kaip renkasi mokykla šių įtampų lauke. Jos atsakomybė už visuomenės laisvę ir tapatybę.</p> <p>8.4. Politinės bendruomenės suverenumo problema. Kas ir kaip kuria bendras Lietuvos taisykles? Ar piliečiai nori išlikti, išlieka valstybės šeimininkais? Ar nebūtų svarbu stiprinti mokyklos bendruomenės suverenumą, rūpintis jos akademinė autonomija kaip suverenios tautos pagrindu?</p> <p>8.5. Pilietinės ir politinės bendruomenės ugdymas kaip iššūkių įveikos galimybė. Galimos kitos mokyklos veiklos atsakant į dabarties iššūkius.</p> <p>Literatūra:</p> <p>1. Bauman, Z. <i>Vartojamas gyvenimas</i>. Vilnius: Apostrofa, 2011.</p>	Paskaita	2 val.

<p>2. Bauman, Z. <i>Globalizacija: pasekmės žmogui</i>. Vilnius: Strofa, 2002.</p> <p>3. Castells, M. <i>Tūkstantmečio pabaiga</i>. Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2007.</p> <p>4. <i>Lietuvos tauta: būklė ir raidos perspektyvos</i>. Vilnius: Versus aureus, 2007.</p> <p>5. Zaleskienė, I. <i>Jaunimo pilietiškumas: tarp teksto ir konteksto. Tautiškumas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dėmė?</i> Vilnius: VPU, 2007, p. 145 – 164.</p> <p>6. Mickūnas, A. <i>Mokykla, mokytojai, mokiniai</i>. Vilnius: Versus aureus, 2014.</p> <p>7. Mickūnas, A. <i>Demokratija šiandien. Straipsniai ir ese</i>. Vilnius: Versus aureus, 2007.</p> <p>8. Hargreaves, A. <i>Mokymas žinių visuomenėje. Švietimas nesaugumo amžiuje</i>. Vilnius: Homo liber, 2008.</p> <p>9. Kahn, J, Westheimer, E. <i>What kind of Citizen?</i> California University Press, 2011.</p>		
<p>Galimos seminaro temos:</p> <p>Dėstytojo ir studentų sukuriamos kartu, reflektavus išeitą kursą.</p> <p>Seminaras studentų pasirinkta tema.</p>	Seminaras	2 val.

III. Užduotys studentų praktikai mokyklose

1. MOKINIŲ SAVIVALDOS VEIKLOS VEIKSMINGUMO DIDINIMAS

TIKSLAS

Atlikti mokinių savivaldos situacijos analizę ir inicijuoti pokyčius, didinančius jos veiklos veiksmingumą.

NUMATOMI REZULTATAI

Studentai gebės:

- atskleisti mokinių savivaldos veiklos stipriąsias ir tobulintinas puses;
- sudaryti mokinių savivaldos veiksmingumo didinimo planą ir jį įgyvendinti;
- pasitelkdami mokinių savivaldą inicijuoti mokyklos bendruomenei aktualaus klausimo sprendimą;
- bendradarbiaudami su mokyklos bendruomenės nariais tartis ir siekti bendrų tikslų.

UŽDUOČIŲ TURINYS

1 UŽDUOTIS. MOKINIŲ SAVIVALDOS VEIKLOS SITUACIJOS ANALIZĖ

1.1. Aprašykite mokyklos savivaldos modelį.

- A. Bendradarbiaudami su mokinių savivaldos atstovais ar/ir mokinių savivaldą kuruojančiu mokytoju, išsiaiškinkite ir aprašykite mokykloje realiai veikiančią savivaldos modelį, palyginkite jį su teoriniais savivaldos organizavimo modeliais (žr. literatūros sąrašo pozicijas Nr. 1, 2) ir nurodykite, kurį teorinį modelį labiausiai atitinka mokykloje veikianti mokinių savivalda.
- B. Trumpai aprašykite, kokie gali būti mokykloje veikiančio mokinių savivaldos organizavimo modelio privalumai ir trūkumai.
- C. Išsiaiškinkite ir aprašykite mokinių savivaldą kuruojančio mokytojo (jei toks mokykloje yra) vaidmenį.

1.2. Atlikite mokinių savivaldos veiklos situacijos tyrimą.

- A. Nurodykite tyrimo tikslą ir aprašykite jo metodiką, pasirinkite ne mažiau kaip tris mokinių savivaldos veiklos tyrinėjimo aspektus (1 priedas).
- B. Atlikite tyrimą ir pagal numatytą tyrimo metodiką (interviu, diskusijų grupės, anketinė apklausa ir kt.) surinkite duomenis. Suplanuokite, kiek ir kokių respondentų apklausite, per kiek laiko surinksite duomenis.

- C. Remdamiesi tyrimo duomenimis, išskirkite mokinių savivaldos veiklos organizavimo stipriąsias ir tobulintinas puses.

2 UŽDUOTIS. INICIJUOKITE POKYČIUS MOKYKLOS BENDRUOMENĖJE.

Atsižvelgdami į situacijos tyrimo duomenis pasirinkite atlikti vieną iš pateiktų užduočių:

- jei atlikto situacijos tyrimo išvados patvirtina, kad mokinių savivalda veikia neefektyviai ir reikia pokyčių – tuomet rinkitės atlikti *2.1. užduotį*;
- jei mokinių savivalda veikia pakankamai sklandžiai ir užtenka pateikti kelias rekomendacijas jos efektyvumui padidinti – atlikite *2.2. užduotį*.

2.1. Mokinių savivaldos veiksmingumo didinimo plano įgyvendinimas.

- A. Atsižvelgdami į padarytas mokinių savivaldos veiklos situacijos tyrimo išvadas, parenkite mokinių savivaldos veiklos tobulinimo planą, numatykite jo įgyvendinimo laiką, tęstinumo galimybes. Rengdami planą galite remtis pateiktomis rekomendacijomis šaltinyje „*Kuriame Respubliką“ II-asis etapas: nacionaliniai projektai*“ (p. 22-26). Mokyklai galima siūlyti įdiegti naują, veiksmingesnį mokinių savivaldos organizavimo modelį.
- B. Rengiant planą bendradarbiaukite su mokinių savivaldą kuriojančiu mokytoju (jei toks yra) ir mokinių savivaldos atstovais. Parengtą planą suderinkite su praktikos vadovu.
- C. Situacijos tyrimo išvadas ir siūlymus situacijai pagerinti pristatykite mokyklos bendruomenei.
- D. Bendradarbiaudami su mokinių savivaldai priklausančiais mokiniais ir mokinių savivaldą kuriojančiu mokytoju, įgyvendinkite mokinių savivaldos veiksmingumo didinimo planą bei įsivertinkite, kaip pavyko pasiekti numatytą tikslą, kokius savo gebėjimus pagilinate. Įsivertinimo forma pateikta *2 priede*.

2.2. Mokyklos bendruomenei aktualaus klausimo sprendimas.

- A. Bendradarbiaudami su mokinių savivaldos atstovais, išsiaiškinkite ir iškelkite mokyklos bendruomenei aktualią problemą, suplanuokite ir įgyvendinkite jos sprendimo planą. Numatykite, kokius šiuolaikinius, inovatyvius metodus (bendradarbiavimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo ugdymo ir kt.) pritaikysite siekdami numatytų tikslų, kokius socialinius partnerius, esant poreikiui, pasitelksite už mokyklos ribų.
- B. Organizuodami šią veiklą remkitės *4 priede* aprašytais principais. Numatykite, kada ir kaip mokiniai įsivertins pasiektus rezultatus.
- C. Įsivertinkite, kaip pavyko pasiekti numatyto tikslo, kokius savo gebėjimus pagilinate (*3 priedas*).

Svarbu, kad stiprinant mokinių savivaldą, pagrindiniai veiklos dalyviai nuo problemos iškėlimo iki jos įgyvendinimo būtų patys mokiniai – patys kurtų idėjas, priimtų sprendimus, ieškotų socialinių partnerių, pasidalintų atsakomybe ir veiklomis, įgyvendintų iškeltas idėjas.

PASIEKTŲ REZULTATŲ ĮSIVERTINIMAS (REFLEKSIJA)

Reflektuokite apie praktikos metu atliktas užduotis, kaip pavyko patobulinti mokyklos savivaldos veiklą (pavyzdžiui, patobulintas arba sukurtas naujas mokinių savivaldos modelis, išbandyti nauji problemų sprendimo bendradarbiaujant metodai ir kt.), su kokiais iššūkiais įgyvendinant veiklų planą susidūrėte, kaip įgyvendintos veiklos siejasi su pilietiškumo ugdymu.

Akcentuotinas:

- *įžvalgų gilumas* (kai atskleidžiama mokinių savivalda kaip demokratinio mokyklos valdymo sąlyga, galimybė mokiniams savarankiškai prisiimti atsakomybę keliant, svarstant ir sprendžiant aktuales mokyklos bendruomenei klausimus, socialinių ir pilietinių gebėjimų ugdymosi laboratorija);
- *pastebėjimų platumas* – pasiektų rezultatų kritiškas įsivertinimas: ką pasiekiau ir kur turėčiau dar patobulėti);
- *bendradarbiavimo veiksmingumas* – kaip pavyko bendradarbiaujant su mokyklos savivaldos mokiniams ir jų veiklą kuruojančiu mokytoju pasiekti numatytų tikslų;
- *planavimo efektyvumas*, kai įsivertinama, kaip pavyko per nusimatytą laiką įgyvendinti planuotas socialines veiklas;
- *refleksijos originalumas* – savo požiūrio išryškinimas, argumentavimas, savitas pristatymas, įžvalgų susiejimas su pedagogo profesinėmis kompetencijomis.

MEDŽIAGA PRAKTIKOS APLANKUI (ATSISKAITYMUI)

1 UŽDUOTIS „ATLIKTI MOKINIŲ SAVIVALDOS VEIKLOS SITUACIJOS TYRIMĄ“

- Mokykloje veikiančios mokyklos savivaldos modelio aprašymas.
- Atlikto mokinių savivaldos veiklos tyrimo aprašas, kuriame nurodyta, kokioje mokykloje atliktas tyrimas, jo tikslas, aprašyti tyrimo metodai, imtis, tyrimo eiga, gauti duomenys ir pateikiamos išvados, išskiriant mokyklos savivaldos organizavimo stipriąsias bei tobulintinas puses.
- Mokinių savivaldos veiklos tobulinimo planas, atlikto veiklos įsivertinimas pagal formą, pateiktą *2 priede*.
- 1–2 puslapių apimties refleksija apie praktikos metu atliktas užduotis ir organizuotas veiklas.
- Praktikos vadovo/mokinių savivaldą kuruojančio mokytojo atsiliepimas (laisva forma) apie studento atliktą veiklą ir jos rezultatą.

2. UŽDUOTIS „INICIJUOKITE POKYČIUS MOKYKLOS BENDRUOMENĖJE“

- Veiklos planas ir atlikto veiklos įsivertinimas pagal formą, pateiktą *3 priede*.
- 1–2 puslapių apimties refleksija apie praktikos metu atliktas užduotis ir organizuotas veiklas.

- Praktikos vadovo/mokinių savivaldą kuruojančio mokytojo atsiliepimas (laisva forma) apie studento atliktą veiklą ir jos rezultatą.

VERTINIMAS

Vertinama, kaip studentai geba:

- atskleisti mokinių savivaldos veiklos stipriąsias ir tobulintinas puses;
- įgyvendinti mokinių savivaldos veiksmingumą didinančius pokyčius, bendradarbiaudami su mokinių savivaldos nariais ir kuruojančiu mokytoju;
- organizuoti mokinių veiklą, siekiant išspręsti mokyklos bendruomenei aktualų klausimą/problemą;
- įžvelgti atliktos veiklos sąsajas su pilietiškumo ugdymu;
- kritiškai reflektuoti atliktos veiklos rezultatus.

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Bukavickaitė Agnė ir Duoblis Girvydas, *Savivaldos gidas: mokinių savivaldos organizavimas ir vadyba mokykloje*, Vilnius, 2009.
2. „Kuriame Respubliką“ II- asis etapas: nacionaliniai projektai“. Prieiga per internetą: <http://projektai.kuriamerespublika.lt/pdf/2/Projekto%20apra%C5%A1as.pdf>.
3. Lietuvos moksleivių sąjunga, www.moksleiviai.lt.
4. Lietuvos mokinių parlamentas, www.lmp.lt.
5. *Pilietinės galios indeksas*. 2012, 2013, 2014 metai. Vilnius, 2015. Prieiga per internetą: www.civitas.lt.
6. Pagrindinio ugdymo pilietiškumo bendroji programa, 2008 [interaktyvus]. Prieiga per internetą <http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Pradinis%20ir%20pagrindinis%20ugdymas/Socialinis-ugdymas.pdf>.
7. Pilietinis ugdymas Lietuvoje: Ką atskleidžia tarptautinio tyrimo rezultatai? Švietimo problemos analizė, 2012 gegužė Nr. 4 (68) [interaktyvus]. Prieiga per internetą http://nec.lt/failai/3956_Pilietinis_ugdymas_Lietuvoje_2012_05.pdf
8. Pilietiškumo ugdymo būklės kokybinis tyrimas, 2012. Prieiga per internetą: <http://www.civitas.lt/lt/?pid=74&id=115>
9. Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimas. Rezultatai, 2009 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: http://www.nec.lt/failai/1811_Pilietinio_ugdymo_ir_pilietiskumo_tyrimas_ICCS_2009_Rezultatai_NEC.pdf

UŽDUOTIES PRIEDAI

1 PRIEDAS GALIMI MOKINIŲ SAVIVALDOS VEIKLOS TYRIMO ASPEKTAI

- Ar pakankamai laiko skiriama rinkimų agitacijai ir patiems rinkimams? Kaip aktyviai balsuojama rinkimuose (jei mokykloje vyksta mokinių savivaldos rinkimai?)
- Kaip užtikrinamas veiklos tęstinumas: aktyviems mokiniams pabaigus mokyklą/išėjus į kitą mokyklą?
- Ar klasės seniūno institucija tėra tik formalumas; ar seniūnai pakankamai motyvuoti ir aktyviai dalyvauja savivaldos veikloje?
- Ar mokiniai laiku ir pakankamai gauna informacijos apie mokinių savivaldos veiklą, jos priimamus sprendimus?
- Ar mokiniai palaiko mokinių savivaldos institucijų priimtus sprendimus?
- Ar į mokyklos savivaldos veiklą įsitraukia tik grupelė aktyviausių mokinių, ar visi mokiniai? Kaip vyksta mokinių įtraukimas į mokyklos savivaldą?
- Kokias veiklas vykdo mokinių savivalda, kaip sprendžia realias mokiniams rūpimas problemas? Ar mokinių savivaldos nariai mokyklos bendruomenei aktualius klausimus sprendžia bendradarbiaudami?

2 PRIEDAS. MOKINIŲ SAVIVALDOS VEIKLOS VEIKSMINGUMO DIDINIMO PLANO IR JO ĮGYVENDINIMO ĮSIVERTINIMO FORMA (PAVYZDYS)

Veiklų plano etapai	Atlikimo data	Aprašytas pasiektas rezultatas ir jo įsivertinimas (<i>Ką pavyko įgyvendinti, o ko ne, kodėl? Gal įvyko šio veiklų plano etapo korekcija ir kt.</i>)

Rezultatų apibendrinimas

Kokie trys reikšmingiausi pokyčiai įgyvendinti:

1. _____
2. _____
3. _____

Kokiose srityse pagilinau savo gebėjimus:

((++) - labai pagilinau, (+) - šiek tiek pagilinau, (-) - nepagilinau)

Sritis	++	+	-
Pasitikėjimas savimi			
Atsakomybės prisiėmimas			
Konstruktivus bendravimas ir bendradarbiavimas			
Problemų sprendimas			
Organizaciniai gebėjimai			
Planavimas			
Tikslų siekimas			
Pagalba kitiems			
Tolerancija ir pagarba kitiems			
Kita (įrašykite)			

Trumpas komentaras apie pagilintus gebėjimus:

3 PRIEDAS. MOKYKLOS BENDRUOMENEI AKTUALAUS KLAUSIMO SPRENDIMO ĮSIVERTINIMO FORMA (PAVYZDYS)

Bendruomenei aktualaus klausimo sprendimo etapai	Atlikimo data	Aprašytas pasiektas rezultatas ir jo įsivertinimas (ką pavyko įgyvendinti, o ko ne, kodėl?)

Rezultatų apibendrinimas. Trumpai aprašykite koks klausimas / problema buvo sprendžiama, koks rezultatas pasiektas.

Kokiose srityse pagilinau savo gebėjimus:

((++) - labai pagilinau, (+) - šiek tiek pagilinau, (-) - nepagilinau)

Sritis	++	+	-
Pasitikėjimas savimi			
Atsakomybės prisiėmimas			
Konstruktivus bendravimas ir bendradarbiavimas			
Problemų sprendimas			
Organizaciniai gebėjimai			
Planavimas			
Tikslų siekimas			
Pagalba kitiems			
Tolerancija ir pagarba kitiems			
Kita (įrašykite)			

Trumpas komentaras apie pagilintus gebėjimus

4 PRIEDAS. KAS MOTYVUOJA MOKINIUS DALYVAUTI NEFORMALIOJE VEIKLOJE?

Įdomi, nauja idėja – galimybė realizuoti kūrybinį potencialą, sprendžiant mokyklos bendruomenei svarbią problemą.

Prasingumas – pasiūlyti tinkami ir veiksmingi problemos sprendimo būdai; realūs ir apčiuopiami veiklos rezultatai, turintys išliekamąją vertę; konkrečios problemos konkretus sprendimas mokinių pajėgomis.

Savanoriškumas – įsitraukimas turi būti nepriverstinis, motyvuojantis, įjungiantis į veiklą kuo daugiau ne tik aktyvių, bet ir pasyvių mokinių; esant galimybei – įtraukiantis į veiklą ir vietos bendruomenę.

Bendruomeniškumo jausmas – gera kompanija ir įdomiai leidžiamas laikas, veikla teikianti visiems dalyviams bendravimo ir kūrybos džiaugsmą.

Asmeninis tobulėjimas – įgyjami nauji gebėjimai, kaupiama ateityje praversianti patirtis.

Santykis su aplinka – prisidėjus prie aplinkos pokyčių, pasikeičia dalyvių santykis su ja.

2. MOKYKLOS ARBA VIETOS BENDRUOMENEI AKTUALIOS SOCIALINĖS VEIKLOS INICIJAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

TIKSLAS

Atlikti socialinės veiklos organizavimo mokykloje analizę ir inicijuoti bei su mokiniais įgyvendinti mokyklos arba vietos bendruomenei aktualią socialinę veiklą.

NUMATOMI REZULTATAI

Studentai gebės:

- A. pagal pasirinktus aspektus įvertinti mokykloje organizuojamos socialinės veiklos galimybes;
- B. bendradarbiaudami su socialinę veiklą kuruojančiu mokytoju ir mokiniais inicijuoti ir organizuoti aktualią socialinę veiklą;
- C. organizuodami mokinių socialinę veiklą pritaikyti mokinių socialinį aktyvumą skatinančius metodus;
- D. įžvelgti atliktos veiklos sąsajas su pilietiškumo ugdymu.

UŽDUOČIŲ TURINYS

1 UŽDUOTIS. SOCIALINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMO MOKYKLOJE SITUACIJOS ANALIZĖ.

- A. Bendradarbiaudami su praktikos vadovu, socialinę veiklą kuruojančiu mokytoju, mokinių savivaldos atstovais, išsiaiškinkite, kaip mokykloje organizuojama socialinė veikla.
- B. Remdamiesi socialinę veiklą reglamentuojančiais dokumentais (1 priedas), įvertinkite socialinės veiklos galimybes konkrečioje mokykloje.
- C. Bendradarbiaudami su socialinę veiklą kuruojančiu mokytoju atlikite mokinių nuomonės tyrimą apie mokykloje organizuojamą socialinę veiklą. Numatykite tyrimo tikslą, metodiką, suplanuokite, kiek ir kokių respondentų apklauskite, kiek laiko skirsite duomenims surinkti. Išanalizuokite tyrimo duomenis ir pateikite siūlymus, kaip tobulinti socialinę veiklą mokykloje.
- D. Supažindinkite su tyrimo rezultatais praktikos vadovą, socialinę veiklą kuruojantį mokytoją, mokinių savivaldos atstovus.

2 UŽDUOTIS. NAUJŲ SOCIALINĖS VEIKLOS FORMŲ INICIJAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS.

- A. Remdamiesi atlikta socialinės veiklos organizavimo mokykloje analize, bendradarbiaudami su socialinę veiklą kuruojančiu mokytoju, mokinių savivaldos atstovais, inicijuokite aktualią socialinę veiklą vienoje iš pasirinktų veiklos sričių (bendruomenės problemų sprendimas, dalyvavimas mokyklos savivaldoje, dalyvavimas savanoriškoje veikloje, dalyvavimas nevyriausybinių organizacijų veikloje ir kt.).

- B. Organizuokite pasirinktą socialinę veiklą, kartu su mokiniais ją įgyvendinkite, suformuluokite jos vertinimo kriterijus, aptarkite ir įvertinkite jos rezultatyvumą.

PASIEKTŲ REZULTATŲ ĮSIVERTINIMAS (REFLEKSIJA)

Reflektuokite praktikos metu atliktas užduotis, kaip pavyko įgyvendinti socialinės veiklos organizavimą konkrečioje mokykloje ir prisidėti prie jos tobulinimo (pavyzdžiui, inicijuota mokyklos/vietos bendruomenės poreikius atliepianti, į aktualių problemų sprendimą nukreipta socialinė veikla, paskatintas mokyklos ryšių plėtojimas su vietos bendruomene ir pan.).

Akcentuotinas:

- *įžvalgų gilumas*, kai atskleidžiamos mokyklos socialinės veiklos efektyvumas plėtojant mokinių socialinius gebėjimus dalyvauti bendruomenės gyvenime, inicijuoti pokyčius joje, bendradarbiauti su kitais bendruomenės nariais; įvertinama, kiek socialinė veikla yra vykdoma kartu su socialiniais partneriais už mokyklos ribų; kaip vertinamos mokinių socialinio aktyvumo metodikų taikymo galimybės dirbant konkrečioje mokykloje ir kt.);
- *pastebėjimų platumas* – pasiektų rezultatų kritiškas įsivertinimas: ką pasiekiau ir kur turėčiau dar patobulėti;
- *bendradarbiavimo veiksmingumas* – kaip pavyko bendradarbiaujant su socialinę veiklą kuruojančiu mokytoju, mokinių savivaldos atstovais pasiekti numatytų tikslų;
- *planavimo efektyvumas*, kai įsivertinama, kaip pavyko per nusimatytą laiką įgyvendinti planuotas socialines veiklas;
- *refleksijos originalumas* – savo požiūrio išryškėjimas, argumentavimas, įžvalgų susiejimas su pedagogo profesinėmis kompetencijomis.

PARENGIAMA MEDŽIAGA PRAKTIKOS APLANKUI (ATSISKAITYMUI)

1 UŽDUOTIS „SOCIALINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMO MOKYKLOJE ANALIZĖ“

- Mokykloje organizuojamos socialinės veiklos įvertinimas pagal pasirinktus aspektus.
- Atlikto mokinių nuomonės tyrimo aprašas, kuriame nurodyta, kokioje mokykloje atliktas tyrimas, jo tikslas, atprašyti naudoti tyrimo metodai, imtis, tyrimo eiga, gauti duomenys ir pateikiamos išvados, siūlymai dėl socialinės veiklos tobulinimo mokykloje.

2. UŽDUOTIS „NAUJŲ SOCIALINĖS VEIKLOS FORMŲ INICIJAVIMAS“

- Veiklos planas ir atliktos veiklos įsivertinimas pagal formą pateiktą 2 priede.
- 1-2 puslapių apimties refleksija apie aktualios socialinės veiklos iniciavimą ir įgyvendinimą mokykloje/vietos bendruomenėje.
- Praktikos vadovo/socialinę veiklą kuruojančio mokytojo atsiliepimas apie studento atliktą veiklą ir jos rezultatus.

VERTINIMAS

Vertinama, kaip studentai geba:

- pagal pasirinktus aspektus įvertinti mokykloje organizuojamos socialinės veiklos galimybes;
- bendradarbiaudami su socialinę veiklą kuriojančiu mokytoju ir mokiniais, inicijuoti ir organizuoti aktualią socialinę veiklą;
- organizuodami mokinių socialinę veiklą, pritaikyti mokinių socialinį aktyvumą skatinančius metodus;
- įžvelgti atliktos veiklos sąsajas su pilietiškumo ugdymu.

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. *Bendrujų vaiko gebėjimų įvertinimas. Metodinė priemonė.* Vilnius: Drąsinkime ateitį, 2011.
2. Kurapkaitienė N., Kėžaitė-Jakniūnienė M. *Būk savanoris – keisk pasaulį. Tavo savanorystės kalendorius.* Vilnius: BALTO print, 2011.
3. Projektas „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro 5-8 klasių mokinių esminių kompetencijų ugdymas“. Prieiga per internetą: <http://mokomes5-8.ugdome.lt/>
4. Zaleskienė I., Žadeikaitė L., *Imkis atsakomybės.* Vilnius: Regioninės pilietinės edukacijos centras, 2004.
5. Zaleskienė I. *Socialinės veiklos vadovas. Knyga mokytojui.* Vilnius: 2008. Prieiga per internetą: http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pagrindinis/rekomendacijos/failai/pilietskumas/kita/Irena_Zaleskiene_Socialines_veiklos_vadovas-knyga_mokytojui.pdf

UŽDUOTIES PRIEDAI

1 PRIEDAS. SOCIALINĘ VEIKLĄ REGLAMENTUOJANTYS DOKUMENTAI

Pagrindinio pilietiškumo ugdymo bendroji programa (2008)

„Praktinius atsakingo pilietinio dalyvavimo gebėjimus mokiniai gali išsiugdyti tik patys aktyviai dalyvaudami pilietinės (politinės) bendruomenės gyvenime. Taip jie ugdomi ir motyvaciją inicijuoti pokyčius iškilusioms problemoms spręsti“.

„Svarbus *socialiai orientuoto pilietiškumo* aspektas, pabrėžiantis socialinį visuomeninių reiškinių nagrinėjimą ir dalyvavimą sprendžiant socialines mokyklos ir vietos bendruomenių problemas. Šiam aspektui įgyvendinti 5–10 klasėse būtina imtis papildomo ugdymo – socialinės veiklos“.

„Pilietiškumo ugdymui įgyvendinti 5–10 klasėse mokytojai turėtų sudaryti mokiniams sąlygas dalyvauti socialinėje veikloje, kurią planuojant turi būti atsižvelgta į mokinių amžiaus tarpinių ypatumus, mokinių interesus, mokyklos ir vietos bendruomenių galimybes“.

http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pagrindinis_ugdymas_bendras.aspx

Pagrindinio ugdymo bendroji programa. Socialinis ugdymas (2008)

„Visi 5–10 klasių mokiniai privalo dalyvauti socialinėje veikloje, apimančioje šias veiklos sritis: visuomenės pažinimo ir tyrinėjimo, dalyvavimo ir pokyčių inicijavimo bendruomenėje, socialinių ryšių kūrimo ir palaikymo. Socialinė veikla organizuojama koncentrais. 5–6 klasių mokiniai dalyvauja veikloje, kuri labiau skatina juos kurti socialinius klases, mokyklos bendruomenės, kaimynystės ryšius ir juos stiprinti. Pavyzdžiui, jie dalyvauja aplinkos tvarkymo ir švaros palaikymo, savitarpio pagalbos, geros kaimynystės akcijose ir pan. 7–8 klasių mokinių veikla orientuota į pilietiškumo ir atsakingo dalyvavimo gebėjimų ugdymą ir jų plėtotę, dalyvaujant mokyklos savivaldos, įvairių vietos bendruomenės ir jaunimo organizacijų veikloje. Pavyzdžiui, mokiniai rengia kultūrinius renginius bendruomenės nariams, dalyvauja šalpos ir socialinės paramos akcijose, tiria bendruomenės narių poreikius, padeda juos tenkinti ir pan. 9–10 klasių mokiniai savo socialinėje veikloje gilinasi į visuomeninį kontekstą, ugdomi visuomeninę atsakomybę, susipažįsta su profesijomis, identifikuodami savo poreikius ir galimybes, dalyvauja rinkimų į vietos savivaldą kampanijose. Pavyzdžiui, jie dalyvauja savanoriškoje įvairių socialinių institucijų, verslo įmonių, nevyriausybinių organizacijų ir pan. veikloje“.

http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pagrindinis_ugdymas_bendras.aspx

2013–2014 ir 2014–2015 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai

„[...] Socialinė veikla pagrindinio ugdymo programoje yra privaloma, siejama su pilietiškumo ugdymu, mokyklos bendruomenės tradicijomis, vykdomais projektais, kultūrinėmis bei socializacijos programomis ir pan. Mokinys gali pasirinkti ir savarankiškai atlikti socialinę veiklą. Per mokslo metus jai skiriama ne mažiau kaip 5 pamokos (valandos). Tai mokinio pasirinkta ar mokyklos rekomenduojama veikla, kuri gali

būti vykdoma pažintinės ir kultūrinės veiklos metu arba kitu laiku. Socialinė veikla skirta ugdyti praktinius piliečio gebėjimus, ji gali būti įgyvendinama bendradarbiaujant su vietos savivaldos institucijomis ir visuomeninėmis organizacijomis“.

<http://www.smm.lt/uploads/documents/ugdymo-planai/BUP%2020130519.pdf>

2 PRIEDAS. ATLIKTOS VEIKLOS ĮSIVERTINIMO FORMA (PAVYZDYS)

Veiklų plano etapai	Atlikimo data	Aprašytas pasiektas rezultatas ir jo įsivertinimas (ką pavyko įgyvendinti, o ko ne, kodėl? Gal įvyko šio veiklų plano etapo korekcija ir kt.)																																												
<p>Rezultatų apibendrinimas</p> <p>Kokie 3 reikšmingiausi pokyčiai įgyvendinti:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p>																																														
<p>Kokiose srityse pagilinau savo gebėjimus:</p> <p><i>((++) - labai pagilinau, (+) - šiek tiek pagilinau, (-) - nepagilinau)</i></p> <table border="1" data-bbox="185 1120 1393 1783"> <thead> <tr> <th data-bbox="185 1120 762 1176">Sritis</th> <th data-bbox="766 1120 1002 1176">++</th> <th data-bbox="1005 1120 1214 1176">+</th> <th data-bbox="1217 1120 1393 1176">-</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="185 1180 762 1232">Pasitikėjimas savimi</td> <td data-bbox="766 1180 1002 1232"></td> <td data-bbox="1005 1180 1214 1232"></td> <td data-bbox="1217 1180 1393 1232"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1236 762 1288">Atsakomybės prisiėmimas</td> <td data-bbox="766 1236 1002 1288"></td> <td data-bbox="1005 1236 1214 1288"></td> <td data-bbox="1217 1236 1393 1288"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1292 762 1388">Konstruktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas</td> <td data-bbox="766 1292 1002 1388"></td> <td data-bbox="1005 1292 1214 1388"></td> <td data-bbox="1217 1292 1393 1388"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1393 762 1444">Problemų sprendimas</td> <td data-bbox="766 1393 1002 1444"></td> <td data-bbox="1005 1393 1214 1444"></td> <td data-bbox="1217 1393 1393 1444"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1449 762 1500">Organizaciniai gebėjimai</td> <td data-bbox="766 1449 1002 1500"></td> <td data-bbox="1005 1449 1214 1500"></td> <td data-bbox="1217 1449 1393 1500"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1505 762 1556">Planavimas</td> <td data-bbox="766 1505 1002 1556"></td> <td data-bbox="1005 1505 1214 1556"></td> <td data-bbox="1217 1505 1393 1556"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1561 762 1612">Tikslų siekimas</td> <td data-bbox="766 1561 1002 1612"></td> <td data-bbox="1005 1561 1214 1612"></td> <td data-bbox="1217 1561 1393 1612"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1617 762 1668">Pagalba kitiems</td> <td data-bbox="766 1617 1002 1668"></td> <td data-bbox="1005 1617 1214 1668"></td> <td data-bbox="1217 1617 1393 1668"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1673 762 1724">Tolerancija ir pagarba kitiems</td> <td data-bbox="766 1673 1002 1724"></td> <td data-bbox="1005 1673 1214 1724"></td> <td data-bbox="1217 1673 1393 1724"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="185 1729 762 1780">Kita (įrašykite)</td> <td data-bbox="766 1729 1002 1780"></td> <td data-bbox="1005 1729 1214 1780"></td> <td data-bbox="1217 1729 1393 1780"></td> </tr> </tbody> </table>			Sritis	++	+	-	Pasitikėjimas savimi				Atsakomybės prisiėmimas				Konstruktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas				Problemų sprendimas				Organizaciniai gebėjimai				Planavimas				Tikslų siekimas				Pagalba kitiems				Tolerancija ir pagarba kitiems				Kita (įrašykite)			
Sritis	++	+	-																																											
Pasitikėjimas savimi																																														
Atsakomybės prisiėmimas																																														
Konstruktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas																																														
Problemų sprendimas																																														
Organizaciniai gebėjimai																																														
Planavimas																																														
Tikslų siekimas																																														
Pagalba kitiems																																														
Tolerancija ir pagarba kitiems																																														
Kita (įrašykite)																																														
<p>Trumpas komentaras apie pagilintus gebėjimus:</p>																																														

